

Mazowiecka

Wydawana od kwietnia 1999 roku

MIESIĘCZNIK MAZOWIECKIEGO OŚRODKA DORADZTWA ROLNICZEGO

ODDZIAŁY: BIELICE, OSTROŁĘKA, PŁOCK, POŚWIĘTNE, RADOM, SIEDLCE

**Choroby
odzwierzęce, cz. 1**

**Topinambur
roślina na pasze**

**Obowiązkowe
ubezpieczenia upraw rolnych**

22. Olimpiada Wiedzy Rolniczej

tekst: Maria Kacprowska
zdjęcia: Bożena Chądzyńska
Oddział Poświętne

W Oddziale Poświętne w Płońsku Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego 4 grudnia ub.r. odbyła się 22. Olimpiada Wiedzy Rolniczej. Młodzi rolnicy, prowadzący

gospodarstwa rolne samodzielnie lub wspólnie z rodzicami, rozwiązywali test obejmujący zagadnienia z zakresu rozwoju obszarów wiejskich, przystosowania gospodarstw do wymogów unijnych, agrobiznesu, technologii produkcji rolniczej oraz ekologii i ochrony środowiska.

Celem olimpiady, w której uczestniczyło 75 osób, była popularyzacja

REKLAMA

www.pulawy.com

**NAWOZY Z PUŁAW
POTĘGA URODZAJU**

Pulan® saletra amonowa • **Pulrea**® mocznik

Pulsar® siarczan amonu • **RSM**®
roztwór saletrzano-mocznikowy

AUTORYZOWANY DYSTRYBUTOR

Agro-Handlowiec Szymański
Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością nr 1 S.K.A.
ul. I Armii Wojska Polskiego 177,07-200 Wyszków
tel. 29 742 42 20, 502-552-001
www.agrohandlowiec.com.pl

**AGRO
HANDLOWIEC**

Która odpowiedź prawidłowa ...

osiągnięć nauki i praktyki rolniczej oraz aktualnej wiedzy w zakresie rolnictwa i obszarów wiejskich, rozbudzanie ambicji dalszego doskonalenia zawodowego i wymiana doświadczeń. Eliminacje przebiegały w dwóch etapach - testu i ustnego finału. Wszystkie pytania opracowali specjaliści z Oddziału.

Czteroosobowa komisja, której przewodniczyła Danuta Bronowska - kierownik Zespołu Przedsiębiorczości, Wiejskiego Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki - po sprawdzeniu testu i przeprowadzeniu dogrywki wyłoniła 5 finalistów. W oczekiwaniu na wyniki uczestnicy Olimpiady wysłuchali wykładu o „Nowym kształcie dopłat bezpośrednich w 2015 r.” wygłoszonego przez pracownika BP ARiMR w Płońsku.

Po pasjonującej finałowej rozgrywce laureatami OWR w 2014 r. zostali:
I miejsce - Grzegorz Kubiński z Olszewka, gm. Kuczbork,
II miejsce - Jacek Barkała z Przewodowa Majoratu, gm. Gzy,
III miejsce - Krzysztof Jaskułowski z Klukowa, gm. Świercze,
IV miejsce - Dawid Gutkowski z Bud Strzegowskich, gm. Strzegowo,
V miejsce - Andrzej Łączyński z Gościmina Wielkiego, gm. Nowe Miasto.

Wszyscy finaliści prezentowali wysoki i wyrównany poziom wiedzy rolniczej. Świadczy to, m.in. o tym, że młodzi rolnicy doceniają potrzebę własnego rozwoju i doskonalenia, co jest podstawą osiągnięcia sukcesów oraz wysokich efektów ekonomicznych w gospodarstwie.

Finaliści otrzymali rowery ufundowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, roczną prenumeratę „Wsi

Jak działa w sadach integrowana ochrona roślin?

Grażyna Michalak
Oddział Bielice

Mija rok od wprowadzenia w życie zasad integrowanej ochrony roślin. Mamy, więc okazję do podsumowania tego okresu i przedstawienia uwag dotyczących ochrony w sadownictwie. O wprowadzeniu nowego systemu mówiono od dłuższego czasu i nie powinien on być czymś zaskakującym. A jednak okazuje się, że problemów nie brakuje. Na czym one polegają?

Przede wszystkim powadzenie integrowanej ochrony wymaga znajomości wielu aspektów związanych zarówno z organizmami szkodliwymi, jak i warunkami środowiskowymi oraz możliwością wykorzystania organizmów pożytecznych. Zwalczanie chorób, szkodników i chwastów w sadach nie jest łatwe. Malejący asortyment środków chemicznych uniemożliwia ich prawidłową rotację. Wciąż brakuje preparatów o szerokim spektrum działania.

dokończenie na str. 4

Nagrodami głównymi dla laureatów były rowery

Mazowieckiej” ufundowaną przez Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego oraz upominki od sponsorów. Pozostali uczestnicy zostali obdarowani nagrodami pocieszenia. Była to forma uhonorowania ich wiedzy i trudu oraz zachęta do udziału w następnej Olimpiadzie. Dla

wszystkich uczestników przygotowano poczęstunek i obiad.

Zwycięzcom serdecznie gratulujemy, dziękujemy za udział i życzymy powodzenia w przyszłych edycjach. Natomiast fundatorom nagród dziękujemy za uhonorowanie laureatów. ■

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Mazowsze.
serce Polski

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.”
Konkurs współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

– Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

WIEŚCI MAZOWIECKIE	
22. Olimpiada Wiedzy Rolniczej	2
RADY GOSPODARSKIE	
Jak działa w sadach integrowana ochrona roślin?	3
Jak zminimalizować straty składników w nawozach naturalnych?	14
Trawy na gruntach ornych	17
Seradela - koniczyną piasków	19
Topinambur - roślina na paszę	22
Przygotowanie pola pod zboża	24
Choroby odzwierzęce, cz. 1	24
Zasuszanie a laktacja krów mlecznych	25
Profilaktyka i choroby przepiórek, cz. 1	26
Przydatność żyta na kisonkę	27
PRAWO NA CO DZIEŃ	
Nieznajomość prawa nie zwalnia od odpowiedzialności	8
GRUPY PRODUCENCKIE	
Pieniądze dla grup producentów w PROW 2014-2020	9
ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH	
Inkubator przetwórstwa lokalnego - co to takiego?	10
Restrukturyzacja małych gospodarstw	11
EKOLOGIA	
Szanse i zagrożenia dla rolnictwa ekologicznego w latach 2014-2020	12
Ekologiczna uprawa ziemniaka	16
Marchew w systemie ekologicznym	18
PORADY PRAWNE	
Obowiązkowe ubezpieczenia upraw rolnych	13
WYWIAD	
Nie zrezygnuję	15
PYTANIA OD ROLNIKÓW	
Czytelnicy pytają - Redakcja odpowiada	23
PORADNIK GOSPODYNI	
Zioła w kuchni	28
A może plantacja czosnku?	29
Luty w ogrodzie	31
Jak wpisać produkt na Listę Produktów Tradycyjnych	33
OGRODNICTWO TOWAROWE	
Nowe odmiany cebuli	30
TRADYCJE, ZWYCZAJE, CIEKAWOSTKI ...	
Śladami polskich tradycji kulinarnych, cz. 2	32
KONKURS	
Pączki i faworki na Ostatki	34
KĄCIK DLA DZIECI	
Krzyżówka Nr 2	38
Rebus 2	38
FOTOREPORTAŻ	
Atrakcje turystyczne Alzacji	39

dokończenie ze str. 3

Zapominamy o chwastach

Niskie ceny owoców wielu gatunków i spadająca opłacalność produkcji powodują, że niektórzy sadownicy próbują zaoszczędzić na zwalczaniu chwastów - tym bardziej, że ich szkodliwość wydaje się mniej uciążliwa niż chorób i szkodników. Okazuje się jednak, że chwastów nie należy lekceważyć, ponieważ powodują znaczną obniżkę plonu wskutek konkurencji o wodę i składniki pokarmowe. Do chwastów jednorocznych powszechnie występujących w sadach i jagodnikach należą: komosa biała, gwiazdnica pospolita, starzec zwyczajny, przytulia czepna, rdest ptasi, żółtlica drobnokwiatowa, wiechlina roczna, chwastnica jednostronna i jasnota purpurowa. Z chwastów wieloletnich najczęściej występują: mniszek pospolity, skrzyp polny, perz właściwy, rzepicha leśna i ostrożeń polny.

W ostatnich sezonach zaobserwowano zmieniający się skład gatunkowy chwastów. Powszechnie występuje rzodkiewnik pospolity i pępawa dwuletnia - chwasty, które do tej pory występowały w sadach marginalnie. Gatunkami zwiększającymi swą liczebność, na skutek małej wrażliwości na podstawowe herbicydy, są: wierzbownica gruczołowata, rzepicha leśna oraz skrzyp polny. W sadach, w których zrezygnowano z herbicydów na rzecz uprawek mechanicznych, następuje zwiększenie liczebności perzu właściwego, zaś na plantacjach porzeczek i agrestu przybywa chwastów oplatających krzewy: przytuli czepnej, powoju polnego i chmielu pospolitego.

Ochrona chemiczna

Mimo zachęty do szerszego wdrażania alternatywnych metod w zwalczaniu chwastów, sadownicy nadal preferują tradycyjny model odchwaszczania: pod koronami drzew stosują herbicydy, a międzyrzędzia zadarniają.

Prawdziwą bolączką pozostaje ograniczona liczba herbicydów zarejestrowana do użycia w sadach. Podstawowym środkiem jest glifosat (Roundup 360 SL i jego odpowiedniki), ale ze względu na pojawienie się odpornych form chwastów liczba zabiegów na jakie zezwalają etykiety jest ograniczona do 1-2 w sezonie. Tymczasem w intensywnych sadach potrzebne są 3-4 zabiegi herbicydami, w ciągu roku. Pozostałe zabiegi należy, więc wykonać środkami o innym mechanizmie działania niż glifosat.

Sadownikom brakuje też środków doglebowych, zapewniających skuteczniejszą ochronę niż środki dolistne, szczególnie w deszczowe lata. Istnieje też potrzeba zarejestrowania herbicydów na plantacjach takich krzewów owocowych jak aronia, borówka wysoka i winorośl.

Najmniej problemów nastęrcza wdrożenie IOR w uprawie truskawek. Wynika to z krótkiego cyklu uprawy, niewielkiego średniego arealu produkcji i specyficznej technologii produkcji. W porównaniu z innymi uprawami sadowniczymi dla truskawek zarejestrowanych jest sporo herbicydów. Są to: doglebowe - Azotop New 80 WP, Lenazar 80 WP, Devrinol 450 SC oraz dolistno-doglebowe - Goltix Compact 90 WG i Burakomitron 70WG.

Integrowana ochrona a szkodniki

Zeszłoroczna zima była wyjątkowo łagodna, nic więc dziwnego, że szkodniki bardzo dobrze przetrzymały i masowo pojawiły się w sadach. W ramach integrowanej ochrony sadownicy byli zobligowani do monitorowania ich występowania, korzystania z pułapek feromonowych i tablic lepowych, w celu określenia progów szkodliwości oraz podejmowania decyzji o wykonaniu zabiegu.

Do jednych z groźniejszych szkodników w mijającym sezonie można zaliczyć **przędziorki**. Do wzrostu ich liczebności mogło przyczynić się nieprzestrzeganie zasad właściwej rotacji akarycydów. Doprowadziło to w wielu sadach do selekcji ras odpornych na stosowane zbyt często akarycydy (Apollo 500SC, Nissorun 050EC, Ortus 05SC i Magus 200SC) i obniżenia ich skuteczności. W takiej sytuacji najlepiej jest zaprzestać stosowania tych środków na okres trzech lat. Daje to możliwość ponownego ich włączenia do programu ochrony, a w przerwie stosowania akarycydów z innych grup chemicznych. Wybierając akarycyd należy zwracać uwagę, aby zwalczał te stadia rozwojowe przędziorków, które dominują w sadzie.

W Polsce na roślinach sadowniczych żeruje wiele gatunków **mszyc**. Do najbardziej uciążliwych należą: mszyca jabłoniowa, jabłoniowo-babkowa, śliwowo-chmielowa i bawelnica korówka. Problemy w ich zwalczaniu wynikają z dużej płodności oraz dużej liczby pokoleń (np. mszyca jabłoniowa może mieć nawet 16 pokoleń w sezonie). Mszycy żerują na wszystkich częściach roślin - pędach, liściach i związkach owoców (mszyca jabłoniowo-babkowa). Wprowadzenie integrowanej ochrony roślin i wyeliminowanie z pro-

gramów ochrony nie selektywnych insektycydów spowodowało, że mszyce mają coraz więcej wrogów naturalnych. Do najważniejszych należą: skorki, biedronki, bzygowate i złotooki. Mimo wielu wrogów naturalnych konieczne jest niekiedy użycie środków ochrony. Walkę z mszycami najlepiej rozpocząć w początkowym okresie ich występowania (przed kwitnieniem i tuż po nim). Producenci, którzy prowadzili walkę, gdy kolonie były bardzo liczne, nie mieli dobrych efektów. Jedną z przyczyn jest mały asortyment środków i stosowanie preparatów należących do tej samej grupy chemicznej, co powoduje selekcję ras odpornych na często stosowane środki. Dlatego ważne jest monitorowanie obecności szkodników i zwalczanie ich po przekroczeniu progu szkodliwości.

W sadach czereśniowych i wiśniowych, w ostatnim sezonie występowały masowo **nasionnice**. Dobre efekty zwalczania tego szkodnika uzyskiwano wykorzystując do monitorowania żółte pułapki lepowe. Do zwalczania nasionnicy zarejestrowanych jest niewiele środków. Brakuje też preparatów o krótkim okresie karencji.

Nowe możliwości zwalczania **owocówki jabłkówekczki** daje Coragen 200 SC - ważny środek w integrowanej ochronie, zawierający substancję biologicznie czynną, która działa zarówno na larwy, jak i na jaja szkodnika. Zaleca się stosować go w okresie masowego składania jaj. Może być wykorzystywany w sadach z Integrowaną Produkcją, ponieważ jest selektywny dla fauny pożytecznej i bezpieczny dla środowiska.

Integrowana ochrona w walce z chorobami

Parch jabłoni jest chorobą dobrze poznaną, jednak wciąż potrafi sadowników zaskoczyć. Obecnie zalecana strategia ochrony chemicznej przed parchem opiera się na stosowaniu zabiegów zapobiegawczych oraz dodatkowo - po wystąpieniu infekcji - zabiegów interwencyjnych. Zastosowanie takiej ochrony jest uzasadnione tym, że żaden zabieg nie jest w 100% skuteczny.

Ważnym elementem ochrony są też zabiegi fitosanitarne, do których można zaliczyć opryskiwanie 5% mocznikiem podczas opadania liści oraz ich wygrabianie.

Skutecznym elementem ochrony jest monitorowanie wystąpienia infekcji. Głównym celem monitoringu jest określenie, czy doszło do infekcji i jak silna ona jest.

Drugą chorobą, która w ubiegłorocznym sezonie dała o sobie znać w różnych

Kalendarz imprez promocyjnych MODR Warszawa w I półroczu 2015 r.

L.p.	Nazwa imprezy promocyjnej	Organizator/ Współorganizator*	Data i miejsce	Informacje dział/ osoba odpowiedzialna /tel., e-mail/
1.	Targi Edukacyjne	MODR Warszawa Oddział Poświętne	3 marca	Zespół Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw, Maria Kacprowska, 23 663 07 30 maria.kacprowska@modr.mazowsze.pl
2.	Kiermasz Wielkanocny w Szydłowcu	MODR Warszawa Oddział Radom	marzec, Szydłowiec	TZD w Szydłowcu, Teresa Sodel, 48 617 16 65, teresa.sodel@modr.mazowsze.pl
3.	Kiermasz Wielkanocny w Węgrowie	MODR Warszawa Oddział Siedlce	marzec, Węgrów	TZD w Węgrowie, Jerzy Błoński, 25 792 01 57 jerzy.blonski@modr.mazowsze.pl
4.	IX Wiosna na Polu i w Ogrodzie	MODR Warszawa Oddział Siedlce	kwiecień, Siedlce	Zespół Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw, Anna Ołędzka, 25 640 09 22 anna.oledzka@modr.mazowsze.pl
5.	Światowy Dzień Ziemi	MODR Warszawa Oddział Ostrołęka	kwiecień	Zespół Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw, Stanisław Orłowski, 29 760 03 69, stanislaw.orlowski@modr.mazowsze.pl
6.	XXII Targi Rolne i Przedsiębiorczości	MODR Warszawa Oddział Bielice	25 kwietnia, Sochaczew	Urszula Milczarek – dyrektor Oddziału Bielice tel. 46 862 00 40 urszula.milczarek@modr.mazowsze.pl
7.	Regionalna Wystawa Zwierząt Hodowlanych „Święto Mleka”	MODR Warszawa Oddział Ostrołęka	maj, Płoniawy-Bramura	TZD w Makowie Maz., Barbara Karol, 29 717 13 97, barbara.karol@modr.mazowsze.pl
8.	XXIV Giełda Rolnicza	Oddział Płock	17 maja,	Zespół Systemów Produkcji Rolnej, Standardów Jakościowych i Doświadczalnictwa, Krzysztof Pielach, 24 262 97 72 wew. 15, krzysztof.pielach@modr.mazowsze.pl
9.	XVI Mazowieckie Dni Rolnictwa	MODR Warszawa Oddział Poświętne	13-14 czerwca, Poświętne	Zespół Systemów Produkcji Rolnej, Standardów Jakościowych i Doświadczalnictwa, Ewa Strzeszewska, 23 663 07 10, ewa.strzeszewska@modr.mazowsze.pl
10.	IV Wakacyjny Piknik dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej	MODR Warszawa Oddział Poświętne	27 czerwca	Zespół Ekonomiki, Danuta Bronowska, 23 663 07 26 danuta.bronowska@modr.mazowsze.pl

rejonach kraju jest **zaraza ogniowa**. Ze względu na dużą szkodliwość, trudności w jej prognozowaniu oraz brak środków chemicznych o działaniu interwencyjnym, ważne jest wykorzystanie różnych metod eliminujących źródło choroby oraz zapobiegających porażeniu roślin. Usuwanie i palenie porażonych pędów, gałęzi i całych roślin jest obecnie podstawowym sposobem walki z tą chorobą. W sadach jabłoniowych i gruszkowych uzasadnione są zabiegi środkami miedziowymi, w okresie nabrzmiewania pąków i kwitnienia.

Sadownikom trudno jest zrezygnować z chemicznych środków ochrony roślin, ze względu na ich wysoką sku-

CHROŃMY PSZCZOŁY I INNE OWADY ZAPYLAJĄCE

- PRZESTRZEGAJ OKRESÓW PREWENCJI
- WYKONUJ ZABIEGI PÓŹNYM WIECZOREM PO OBLOCIE PSZCZOŁ
- WYBIERAJ PREPARATY MAŁO TOKSYCZNE DLA OWADÓW ZAPYLAJĄCYCH

teczność. Nie ulega jednak wątpliwości, że ich użycie powinno być oszczędne i przemyślane, co pozwoli ograniczyć negatywny wpływ jaki wywierają na or-

ganizmy pożyteczne, środowisko i człowieka. ■

Materiały źródłowe:

1. Sad Nowoczesny Nr 2/2014, Nr 5/2014;
2. Owoce Warzywa Kwiaty Nr 2/2014

KUJAWSKO-POMORSKI
OŚRODEK DORADZTWA ROLNICZEGO
w Minikowie

Zapraszamy na:

XI DNI

**25-26 lutego 2015 roku
PRZYSIEK**

Oddział Kujawsko-Pomorskiego
Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie

**PRZEDSIĘBIORCY
ROLNEGO**

**Konkurencyjni przez efektywne
gospodarowanie**

OLIMPIADA WIEDZY ROLNICZEJ W PŁOCKU

Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego Oddział Płock organizuje **Olimpiadę Wiedzy Rolniczej**, która odbędzie się **26 lutego 2015 r. o godz. 10:00** w siedzibie MODR O/Płock, ul. Zglenickiego 42D.

Zapraszamy do udziału rolników prowadzących gospodarstwa rolne samodzielnie lub wspólnie z rodzicami z terenu powiatów: gostynińskiego, płockiego i sierpeckiego.

Osoby zainteresowane prosimy o zgłaszanie się **do 13 lutego 2015 r.** do pracowników Terenowych Zespołów Doradczych lub bezpośrednio do Oddziału w Płocku, Zespół Systemów Produkcji Rolnej, Standardów Jakościowych i Doświadczalnictwa, tel. 24 262 97 72, 365 49 13.

Chcesz podnieść swoje kwalifikacje,
jesteś absolwentem studiów I^o lub II°,
szukasz ciekawej oferty edukacyjnej,
ta oferta jest dla Ciebie

**Uniwersytet Przyrodniczo - Humanistyczny w Siedlcach
na Wydziale Przyrodniczym
organizuje
Studia Podyplomowe**

Rachunkowość i podatki w rolnictwie

Studia przygotowują do prowadzenia rachunkowości i rozliczeń dla rolników oraz firm, a także kierowania biurami rachunkowymi.

Planowane uruchomienie Studiów: marzec 2015 r.

Bliższe informacje i rejestracja na stronie:
www.uph.edu.pl/kandydaci/oferta-studiow-podyplomowych
tel. 694 384 394

Nawożenie truskawek w gospodarstwach ekologicznych z wykorzystaniem nawozów firmy NaturalCrop

dr inż. Beata Studzińska

Podstawą nawożenia w rolnictwie ekologicznym są nawozy naturalne i organiczne. Jednakże dostęp do nich jest ograniczony. W praktyce bardzo często obserwuje się ujemny bilans składników pokarmowych, wynikający z niewłaściwego płodozmienu i nawożenia. Gospodarstwa nastawione na produkcję owoców miękkich zazwyczaj nie prowadzą produkcji zwierzęcej, stąd pogłębiające się niedobory składników pokarmowych. Tylko prawidłowo odżywione rośliny mogą osiągnąć wysoki i dobrej jakości plon, dlatego też warto zastanowić się nad ich uzupełnianiem. W celu określenia zawartości makro- i mikroelementów należy wykonać analizę gleby, która wskaże ewentualne niedobory i do nich dostosować nawożenie.

Zakładanie plantacji

Przed założeniem plantacji należy uregulować odczyn gleby do pH minimum 5,5-6,0 oraz uzupełnić niedobory fosforu i potasu. Potrzebny roślinom azot można uzupełnić nawozem **BIOILSA** stosując dawkowanie 200 kg/ha.

Przed wysadzeniem rozsady wskazany jest oprysk gleby nawozem **ZUMBA-PLANT** w dawce 2 kg/ha, który zawiera dodatkowo arbuskularne grzyby mikoryzowe *Glomus spp.*, *Trichoderma spp.* oraz ryzobakterię *Bacillus subtilis*. Grzyby mikoryzowe wpływają korzystnie na wzrost i rozwój korzeni oraz części nadziemnej rośliny, zapewniając lepsze pobieranie wody, makro- i mikrośladników, także tych trudno dostępnych oraz podnoszą odporność na stresy abiotyczne (np. suszę) i biotyczne (np. choroby powodowane przez patogeny).

Nawożenie plantacji owocujących

Na początku wegetacji należy stosować nawóz **BIOILSA** w dawce 300-500 kg/ha. Nawóz ma formę peletu, dzięki czemu jest łatwy w aplikacji. Jego zaletą są niewielkie straty azotu, sięgające zaledwie kilku procent, nawet przy pozostawieniu go na powierzchni gleby.

W okresie pełnego ulistnienia roślin można aplikować nawóz dolistny **NATURALCROP SL**® w celu poprawy odżywienia truskawek. **NATURALCROP SL**® zawiera 9% azotu w postaci łatwo przyswajalnych aminokwasów. Zalecane są przynajmniej dwie aplikacje w dawce 1-3 l/ha.

Do fertygacji polecany jest płynny nawóz azotowy **ILSADRIP FORTE**. W swoim składzie zawiera 9% rozpuszczalnego azotu, który charakteryzuje się szybkim działaniem. Produkt ten jest szczególnie polecany w okresach zwiększonego zapotrzebowania na ten składnik pokarmowy w dawce 8-16 l/ha, co 10-15 dni.

Przed rozpoczęciem kwitnienia należy zadbać o prawidłowe zaopatrzenie roślin w potas, fosfor i magnez w celu poprawy odżywienia roślin. W tym okresie fosfor można uzupełnić wyłącznie pozakorzeniowo, stosując **PHOSPHOCAL**® w 1-2 dawkach po 1 kg/ha. Właściwe zaopatrzenie roślin w fosfor, w tym okresie, wpływa na prawidłowe wykształcenie owoców. **PHOSPHOCAL**® zawiera w swoim składzie również krzem, zwiększający odporność roślin na stresy abiotyczne i biotyczne.

W okresie kwitnienia nie wolno zapominać o nawożeniu truskawek borem, ponieważ jego dostępność wpływa na poprawę zawiązywania owoców, a także zwiększa odporność roślin na stres termiczny.

Przez cały okres wegetacji można stosować nawóz **HERBAGREEN**®, zaopatrzący truskawki w wapń, krzem, żelazo, magnez, tytan, mangan i inne mikroelementy. Zapotrzebowanie truskawki na krzem jest stosunkowo duże i wynosi od 0,4 do 1,1% suchej masy. Pobrany przez roślinę krzem odkłada się w ścianach komórkowych, zwiększając ich sztywność i odporność na uszkodzenia mechaniczne. Grubsze i twardsze ściany komórkowe stanowią naturalną barierę dla patogenów, które mniej po-

rażają rośliny bogate w ten pierwiastek. Tytan zwiększa witalność pyłku kwiatowego i wpływa pozytywnie na procesy zapylenia i zapłodnienia. Jony tytanu stymulują pobieranie składników pokarmowych dostarczanych roślinom z roztworu glebowego i pozakorzeniowo. Wapń wpływa przede wszystkim na poprawę jędrności i trwałości owoców. Zalecana liczba aplikacji to 2-3 zabiegi w okresie kwitnienia i wzrostu owoców w dawce 3 kg/ha. Herbagreen stosowany pod koniec sierpnia wpływa na prawidłowe zawiązywanie pąków na kolejny rok i poprawę mrozoodporności roślin.

W okresie kwitnienia warto dolistnie wzmocnić rośliny nawozem **ZUMBA-PLANT**. Zawarte w nim grzyby z rodzaju *Trichoderma spp.* konkurują o składniki pokarmowe z organizmami chorobotwórczymi, przez co ogranicza się rozwój tych drugich. Działanie tego grzyba jest skuteczniejsze przy wysokiej wilgotności powietrza i temperaturze od 20 do 25°C. Podobne działanie wykazuje zawarta w tym nawozie ryzobakteria *Bacillus subtilis*. Zalecana ilość zabiegów to 2 w dawce 1 kg/ha.

W razie wątpliwości, co do stosowania nawozów firmy NaturalCrop należy skontaktować się z przedstawicielami regionalnymi, którzy pomogą dostosować program nawożenia do istniejących plantacji.

NaturalCrop®
Odżywione rośliny

www.naturalcrop.com

NIEZNAJOMOŚĆ PRAWA NIE ZWALNIA OD ODPOWIEDZIALNOŚCI

Prezentujemy Państwu bieżący przegląd aktów prawnych, które odnoszą się do mieszkańców wsi. Liczymy, że zainteresowane osoby dotrą do pełnych tekstów, które są dostępne w bibliotekach niektórych Oddziałów MODR, Urzędach Gmin oraz w Internecie www.infor.pl/dzienniki_ustaw.

Barbara Włodarczyk
Oddział Siedlce

Stawka płatności cukrowej za 2014 rok wynosi **53,61 zł na 1 tonę buraka cukrowego**, na podstawie Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 7 listopada 2014 r. (Dz. U. z 17.11.2014 r., poz. 1600).

Stawka płatności uzupełniającej do powierzchni uprawy chmielu niezwiązanej z produkcją za 2014 rok, wynosi **1000, 39 zł na 1 ha powierzchni**, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 7 listopada 2014 r. (Dz. U. z 17.11.2014 r., poz. 1601).

Jednolita płatność obszarowa za 2014 rok wynosi **910,87 zł na 1 ha gruntów rolnych**, na podstawie Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 7 listopada 2014 r. (Dz. U. z 17.11.2014 r., poz. 1602).

Jednolity tekst rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wykonywania nadzoru w zakresie identyfikacji i rejestracji zwierząt, współpracy organów Inspekcji Weterynaryjnej, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz podmiotów prowadzących rejestry koniowatych, a także dokonywanie zmian w rejestrze zwierząt gospodarskich oznakowanych, rejestrach koniowatych i centralnej bazie danych koniowatych - został zamieszczony w Obwieszczeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 17 września 2014 roku (Dz. U. z 19.11.2014 r., poz. 1612).

Jednolity tekst ustawy o opłacie skarbowej, zawiera Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 10 października 2014 roku (Dz. U. z 21.11.2014 r., poz. 1628).

Jednolity tekst rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień od pracy - zawiera Obwieszczenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 16 września 2014 roku (Dz. U. z 24.11.2014 r., poz. 1632).

Maksymalne sumy ubezpieczenia 1 ha upraw rolnych wynoszą: 7 000 zł - dla zbóż; 8 800 zł - dla kukurydzy; 8 400 zł - dla rzepaku i rzepiku; 42 500 zł - dla chmielu; 28 400 zł - dla tytoniu; 172 800 zł - dla warzyw gruntowych; 82 500 zł - dla drzew i krzewów owocowych; 43 600 zł - dla truskawek; 29 300 zł - dla ziemniaków; 12 300 zł - dla buraków cukrowych; 23 000 zł - dla roślin strączkowych. 1 sztuki zwierzęcia wynoszą: 17 400 zł - dla bydła; 8 900 zł dla koni; 900 zł - dla owiec; 800 zł - dla kóz; 2 100 zł - dla świń; 53 zł - dla kur, perlic i przepiórek; 65 zł - dla kaczek; 250 zł - dla gęsi; 159 zł - dla indyków, 810 zł - dla strusi, na podstawie Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 20 listopada 2014 roku (Dz. U. z 27.11.2014 r., poz. 1655).

Stawkę zwrotu podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego wykorzystywanego do produkcji rolnej w 2015 roku - w wysokości **0,95 zł na 1 litr oleju**, ustala Rozporządzenie Rady Ministrów z 25 listopada 2014 roku (Dz. U. z 28.11.2014 r., poz. 1669).

Wysokość dopłat do składek z tytułu ubezpieczenia w 2015 roku: upraw zbóż, kukurydzy rzepaku, rzepiku, chmielu, tytoniu, warzyw gruntowych, drzew i krze-

wów owocowych, truskawek, ziemniaków, buraków cukrowych lub roślin strączkowych - wynosi 50% składki do 1 ha uprawy; bydła, koni, owiec, kóz, drobiu lub świń - wynosi 50% składki do 1 sztuki - na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z 27 listopada 2014 roku (Dz. U. z 28.11.2014 r., poz. 1670).

Jednolity tekst rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000, został ogłoszony w Obwieszczeniu Ministra Środowiska z 30 października 2014 roku (Dz. U. z 4.12.2014 r., poz. 1713).

Wzór wniosku o opodatkowanie w formie karty podatkowej (PIT-16), zawiera Rozporządzenie Ministra Finansów z 2 grudnia 2014 roku (Dz. U. z 8.12.2014 r., poz. 1734).

Jednolity tekst rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych sposobów postępowania przy zwalczaniu i zapobieganiu rozprzestrzenianiu się grzyba *Synchytrium endobioticum*, zawarto w Obwieszczeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 24 listopada 2014 roku (Dz. U. z 9.12.2014 r., poz. 1782).

Rośliny, produkty roślinne lub podmioty, dla których paszporty roślin nie mogą być wydawane przez podmioty upoważnione do ich wydawania - określa Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 5 grudnia 2014 roku (Dz. U. z 12.12.2014 r., poz. 1790).

Zmiana rozporządzenia w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa przez scalanie gruntów” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 -2013, została zamieszczona w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 5 grudnia 2014 roku (Dz. U. z 16.12.2014 r., poz. 1808).

Zmiana ustawy w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem u dzików afrykańskiego pomoru świń, została zawarta w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 15 grudnia 2014 roku (Dz. U. z 19.12.2014 r., poz. 1846).

Zmiana ustawy o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności, została wprowadzona Ustawą z 23 października 2014 roku (Dz. U. z 23.12.2014 r., poz. 1872). Zmiana ustawy daje możliwość uzyskania odrębnego numeru identyfikacyjnego w przypadku małżonków oraz podmiotów będących współwłaścicielami gospodarstwa, jeżeli prowadzą samodzielnie odrębne gospodarstwo rolne stanowiące zorganizowaną całość gospodarczą.

Szczegółowe wymagania, jakie powinien spełniać wniosek o wpis do ewidencji producentów - określa Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 24 grudnia 2014 roku (Dz. U. z 30.12.2014 r., poz. 1963).

Program zwalczania gąbczastej encefalopatii bydła na 2015 rok - wprowadza Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 15 grudnia 2014 roku (Dz. U. z 31.12.2014 r., poz. 1981). ■

Pieniądze dla grup producentów w PROW 2014-2020

Bożena Gluchowska
Oddział Siedlce

Tworzenie się grup i organizacji producentów stanowi odpowiedź na rosnące wymogi odbiorców surowców rolnych i ma szczególne znaczenie w Polsce, jako kraju o silnym rozdrobnieniu agrarnym. Jego celem jest również poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez ich lepsze zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym, dzięki systemom jakości, wspólnemu wprowadzaniu towarów do obrotu, w tym przygotowaniu do sprzedaży oraz wdrażaniu nowych rozwiązań organizacji produkcji i marketingu.

Wsparcie stanowić będzie procentowy ryczałt od wartości przychodów netto grupy lub organizacji producentów ze sprzedaży produktów lub grupy produktów, wytworzonych w gospodarstwach rolnych jej członków, w poszczególnych latach jej działania i sprzedanych odbiorcom nie będącym członkami grupy, lub organizacji. Pomoc przyznawana jest w okresie pierwszych 5 lat funkcjonowania grupy, lub organizacji, od dnia rejestracji grupy, lub uznania organizacji. Wsparcie finansowe uzyskane przez grupę, lub organizację producentów, to środki przeznaczone na ich działalność administracyjną lub inwestycyjną.

Kto może skorzystać z pomocy?

Beneficjentami mogą być tylko:

- nowe grupy producentów rolnych, które powstaną od dnia 1 stycznia 2014 r., działające jako przedsiębiorcy, składające się z osób fizycznych i które spełnią dodatkowe warunki kwalifikowalności oraz...
- nowe organizacje producentów, które powstaną od dnia 1 stycznia 2014 r., działające jako przedsiębiorcy, składające się z osób fizycznych lub prawnych i które spełnią dodatkowe warunki kwalifikowalności.

Powyżej wymienione podmioty powinny wykonywać swoją działalność jako mikro-, małe, lub średnie przedsiębiorstwo.

Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy spełniającemu następujące warunki:

- grupa lub organizacja producentów została uznana na poziomie kraju na podstawie biznesplanu;
- łączy producentów jednego produktu lub grupy produktów, którzy nie byli członkami grupy producentów, lub wstępnie uznanej grupy producentów, lub też organizacji, utworzonej ze względu na ten sam produkt, albo grupę produktów, której przyznano pomoc na rozpoczęcie działalności ze środków Unii Europejskiej po dniu 1 maja 2004 r.;
- przedłoży biznesplan i zadeklaruje jego realizację w celu osiągnięcia jego założeń w trakcie trwania 5-letniego okresu wsparcia.

Wsparcia nie przewiduje się na tworzenie grup i organizacji producentów w kategorii produktu: drób żywy (bez względu na wiek), mięso lub jadalne podroby drobiowe: świeże, chłodzone, mrożone.

W nowym PROW przewiduje się ...

...preferencje w przyznawaniu pomocy dla grup i organizacji producentów, spełniających następujące warunki:

- 1) Zorganizowanych w formie spółdzielni.
- 2) Zrzeszających producentów w następujących kategoriach:
 - produkty wysokiej jakości objęte art. 16 rozporządzenia EFR-ROW, w szczególności rolnictwa ekologicznego,
 - świny żywe, prosięta, warchlaki, mięso wieprzowe: świeże, chłodzone, mrożone,
 - bydło żywe: zwierzęta rzeźne lub hodowlane, mięso wołowe: świeże, chłodzone, mrożone,
 - owce lub kozy żywe, zwierzęta rzeźne lub hodowlane, wlna owcza lub kozia strzyżona potna,
 - mięso owcze lub kozie: świeże, chłodzone, mrożone, skóry owcze lub kozie surowe (suszone),
 - miód naturalny lub produkty pszczele,
 - rośliny w plonie głównym, całe lub rozdrobnione, uprawiane z przeznaczeniem na cele energetyczne lub do wykorzystania technicznego,
 - szyszki chmielowe.
- 3) Zrzeszających jak największą liczbę członków w danej kategorii.
- 4) Zrzeszających producentów, w gospodarstwach których produkcja objęta została dobrowolnym ubezpieczeniem.

Kwoty i stawki wsparcia w poszczególnych latach działania grupy: w pierwszym roku 10%, w drugim roku 8%, w trzecim roku 6%, w czwartym roku 5%, w piątym roku 4%. Maksymalnie równowartość 100 000 euro w każdym roku pięcioletniego okresu pomocy.

Wyplata ostatniej raty wsparcia nastąpi po potwierdzeniu prawidłowej realizacji biznesplanu. Z pomocy, grupa może skorzystać tylko raz w okresie swego działania.

W następnym artykule poinformujemy, co powinien zawierać biznesplan oraz o zasadach uznawania grup producentów w sektorze rolnym. ■

Źródło: www.minrol.gov.pl/

Inkubator przetwórstwa lokalnego - co to takiego?

Małgorzata Najechalska
Oddział Poświętne

W Polsce mamy problem ze sprzedażą żywności lokalnej, tradycyjnej, która przebiega bez kontroli i wymaganych certyfikatów podczas różnego rodzaju imprez. Tę sytuację mogłyby zmienić inkubatory przetwórstwa udostępniające przestrzeń dla drobnych producentów lokalnych. Inkubator kuchenny, przetwórstwa lokalnego, albo gospodarczy (w różnych krajach funkcjonują różne nazwy) to instytucja wspierająca rolników - małych producentów.

Zasada jego funkcjonowania polega na udostępnianiu mieszkańcom wsi, zwłaszcza przetwórcom, odpowiedniej infrastruktury po kosztach niższych niż rynkowe, aby ułatwić im rozwój działalności gospodarczej. Przetwarzanie produktów w odpowiednich warunkach przyczyni się też do profesjonalnego „przetwórstwa i produkcji domowej”.

Sprzedaż produktów rolnych - aktualnie

Dotychczasowe uregulowania sprzedaży produktów przez rolników są niewystarczające. Może ona odbywać się na dwa sposoby: w formie sprzedaży bezpośredniej, lub w ramach działalności gospodarczej marginalnej, lokalnej i ograniczonej. Rolnik może sprzedawać nieprzetworzone produkty roślinne i zwierzęce z własnego gospodarstwa, np. zboża, owoce, warzywa, zioła, grzyby, a także jaja, mleko, miód i ryby. Jest to, tzw. **sprzedaż bezpośrednia**.

Jeśli produkty z gospodarstwa rolnika będą podlegały jakiegokolwiek obróbce (np. poprzez obieranie, krojenie, wyciskanie soku), lub jeśli to będzie mięso z uboju, to zachodzi obowiązek rejestracji działalności gospodarczej, przyjęcia zobowiązania podatkowego oraz określonych przepisami wymagań higienicznych, weterynaryjnych - właściwych dla zakładów przetwórczych. Dlatego rolnik, chcąc przetwarzać swoje płody i sprzedawać produkty, musi prowadzić, tzw. **działalność marginalną, lokalną i ograniczoną**. Inaczej będzie to nielegalny obrót żywnością.

Przewiduje się jednak wprowadzenie nowego rozwiązania ułatwiającego wprowadzenie na rynek w sposób bardziej kontrolowany produktów z gospodarstwa rolnego. Mają nim być inkubatory przetwórstwa lokalnego.

Inkubator przetwórstwa lokalnego...

... to podmiot, który ma odpowiednią infrastrukturę i udostępnia ją lokalnym producentom rolnym, przetwórcom, w celu przerobienia produktów rolnych. Składa się przede wszystkim z pomieszczenia wyposażonego w urządzenia i maszyny niezbędne do przetwarzania i przygotowania produktów rolnych do sprzedaży. Infrastruktura inkubatora musi spełniać wymagania weterynaryjne, sanitarne i ochrony środowiska. Może też służyć przechowywaniu produktów.

Inkubator przetwórstwa lokalnego może zatrudniać specjalistów, aby służyli pomocą od strony prawnej, technologicznej, marketingowej, może też być wyposażony w narzędzia informatyczne potrzebne do sprzedaży i dystrybucji produktów rolnych.

Rolnik zapłaci wprawdzie za korzystanie z pomieszczeń, maszyn, urządzeń i fachowej pomocy, ale za to produkt przeznaczony do sprzedaży bezpośredniej przygotuje w odpowiednich warunkach. Z inkubatora mogłyby korzystać małe firmy przetwórcze, cateringowe (a także osoby indywidualne, np. wczasowicze), chcące przygotować przetwory. Powinniśmy zastanowić się, czy na naszym terenie potrzebna jest taka instytucja.

Nowe podejście Leader przewiduje możliwość realizacji projektów z *Przetwórstwa i marketingu produktów rolnych oraz tworzenia inkubatorów przetwórstwa lokalnego*. Inkubatory umożliwiają przygotowanie żywności do sprzedaży w odpowiednich warunkach i ułatwiają wprowadzenie jej na rynek. Podjęto prace nad dostosowaniem przepisów prawa, które ułatwią sprzedaż bezpośrednią produktów przygotowanych w inkubatorach przetwórstwa lokalnego.

Przykłady inkubatorów

Jak na razie nie ma ich za wiele. W ubiegłym roku Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie przygotował inkubator kuchenny do wytwarzania swojskich wędlin przez okolicznych rolników. LGD „Gościniec 4 Żywiołów” z Małopolski zapowiedziało utworzenie inkubatora kuchennego na swoim terenie i przygotowało jego projekt.

Za ta za granicą przykładów inkubatorów przetwórstwa lokalnego, czyli budynków z urządzeniami przeznaczonych do przetwarzania produktów rolnych, jest już wie-

le. W Finlandii Lokalna Grupa Działania Suupohja wspiera FoodPark w Kauhajoki. Tutejszy inkubator jest obiektem składającym się z kilku pomieszczeń, z których najważniejszym jest sala wyposażona w urządzenia do małej gastronomii wynajmowana na godziny, lub dni, przez małe firmy. Obok jest chłodnia, w której przedsiębiorcy przechowują swoje wyroby. W inkubatorze tym udzielana jest pomoc technologiczna, sanitarna i marketingowa. Specjaliści pomagają też w projektowaniu wzorów torebek, czy maszynowym pakowaniu żywności. Bardzo pożądaną usługą jest sprawdzanie zawartości metali ciężkich w owocach, co pozwala rolnikom zdobywać certyfikaty i w konsekwencji uzyskiwać wyższe ceny.

W Anglii utworzono Souhglade Food Park w Nottingham. Wybudowano tam, m.in. kuchnię o powierzchni ponad 40 m² i wyposażono w piec konwekcyjny, patelnie do smażenia w głębokim tłuszczu, grill, szafy chłodnicze i zmywarki. Inkubator oferuje użytkownikom badania laboratoryjne mikrobiologiczne oraz badanie składu żywności. Zarządzany jest przez organizację non profit, utworzoną przez przedsiębiorstwa zainteresowane zrównoważonym rozwojem branży żywnościowej i napojów w regionie. Obok kuchni są też pomieszczenia produkcyjno-magazynowe o pow. 2600 m², biurowe i socjalne.

W hrabstwie Ceredigion powstał Food Centre Wales - duży obiekt z pomieszczeniami do produkcji nabiału, przetwórstwa mięsa oraz wielofunkcyjnymi: do wyrobów piekarniczych i przetworów owocowo-warzywnych. Personel inkubatora pomaga zainteresowanym, m.in. od strony technologicznej, sanitarnej oraz w uzyskaniu certyfikatów. Jest tu też baza szkoleniowo-konferencyjna. Najmowane są też pomieszczenia w celach produkcyjnych na okresy dłuższe, maksymalnie na 5 lat. Ośrodek koordynuje także sprzedaż na placu targowym odbywającą się co dwa tygodnie oraz organizuje dwa festiwale żywności. Działalność Food Centre Wales wspierana jest ze środków Walijskiej Agencji Rozwoju oraz środków unijnych.

Przytoczone przykłady wskazują, że możliwości wykorzystania i rozwoju inkubatora przetwórstwa lokalnego jest wiele. Mogą to też być prostsze inkubatory kuchenne, tak jak w USA, gdzie występują pod nazwą „społeczne kuchnie”, „wspólne kuchnie komercyjne” lub „inkubatory przemysłu żywnościowego”.

Restrukturyzacja małych gospodarstw

Jolanta Rosa
MODR Warszawa

12 grudnia 2014 roku Komisja Europejska zatwierdziła Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. W jego ramach realizowanych będzie łącznie 15 działań, dla których przewidziano budżet 13 513 295 000 euro. Znaczącą kwotę, bo 882 980 666 euro, przeznaczono na restrukturyzację małych gospodarstw. Jest to poddziałanie w ramach działania: Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej.

Pomoc przeznaczona jest na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw. Przyznawana jest na restrukturyzację gospodarstwa w kierunku produkcji żywnościowych lub nie żywnościowych produktów rolnych, a także przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie. Przez restrukturyzację rozumie się zasadnicze zmiany w gospodarstwie, które mają na celu poprawę jego konkurencyjności i zwiększenie rentowności poprzez wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa, w szczególności w wyniku zmiany profilu prowadzonej produkcji rolnej.

Pomoc ma formę premii w wysokości 60 000 zł i wypłacana jest w dwóch ratach: pierwsza w wysokości 80% kwoty pomocy, druga w wysokości 20% kwoty pomocy.

Kto może skorzystać?

Z pomocy może skorzystać rolnik będący osobą fizyczną, ubezpieczoną na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników z mocy ustawy i w pełnym zakresie jako **rolnik prowadzący wyłącznie działalność rolniczą**.

Korzyści

Utworzenie Inkubatora przetwórstwa lokalnego jest godne rozważenia, gdyż daje on możliwości: przetwarzania produktów rolnych w odpowiednich, kontrolowanych warunkach, zapewnia im uzyskanie certyfikatów (a tym samym pozyskania zaufania odbiorców) oraz wyższej ceny. Chcąc powołać do życia taki podmiot, mieszkańcy muszą mieć najpierw pomysł, co można przetwarzać na ich terenie, aby lokalni rolnicy mogli

Premia może być przyznana **tylko raz** w okresie realizacji PROW 2014-2020 **osobie i na gospodarstwo**, tj. na grunty rolne, które wchodziły w skład gospodarstwa objętego pomocą, chyba że została ona przyznana, lecz nie została wypłacona z powodu, np. rezygnacji.

W przypadku małżonków premię może otrzymać **tylko jedno z nich**, niezależnie od tego czy prowadzą wspólne gospodarstwo, czy też odrębne gospodarstwa.

Kosztów kwalifikowanych nie określa się.

Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który:

- prowadzi na terytorium RP działalność rolniczą w celach zarobkowych,
- jest posiadaczem samoistnym lub zależnym, gospodarstwa rolnego w rozumieniu Kodeksu cywilnego, o powierzchni użytków rolnych co najmniej 1 ha, lub nieruchomości służącej do prowadzenia produkcji w zakresie działań specjalnych produkcji rolnej w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników,
- posiada gospodarstwo rolne o wielkości ekonomicznej mniejszej niż 10 tys. euro,
- przedłoży biznesplan dotyczący restrukturyzacji gospodarstwa.

Biznesplan powinien przedstawiać koncepcję restrukturyzacji gospodarstwa, w wyniku której nastąpi wzrost jego wielkości ekonomicznej. Założenia biznesplanu mogą dotyczyć przede wszystkim rozwoju produkcji produktów rolnych, żywnościowych jak i nie żywnościowych, a także przygotowania do sprzedaży produktów wytworzonych w gospodarstwie.

Na co i komu nie przysługuje pomoc?

a) na inwestycje dotyczące plantacji roślin wieloletnich, na cele energetyczne oraz dla

niektórych działań specjalnych produkcji rolnej, w szczególności: hodowli zwierząt laboratoryjnych, hodowli ryb akwariowych, hodowli psów rasowych, hodowli kotów rasowych;

b) osobie, która jest beneficjentem jednego z poniższych instrumentów wsparcia: „Ułatwianie startu młodym rolnikom”, „Modernizacja gospodarstw rolnych”, „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” objętych PROW 2007-2013 oraz „Modernizacja gospodarstw rolnych”, „Premie dla młodych rolników”, „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej” objętych PROW 2014-2020.

Zobowiązania beneficjenta

Beneficjent zobowiązuje się do realizacji biznesplanu i rozpoczęcia prowadzenia uproszczonej rachunkowości w gospodarstwie - najpóźniej w dniu rozpoczęcia realizacji biznesplanu - oraz prowadzenia jej co najmniej do dnia upływu okresu związania celem.

W wyniku realizacji biznesplanu powinien nastąpić wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa do poziomu co najmniej 10 tys. euro, przy czym wzrost ten musi wynieść co najmniej 20% wartości wyjściowej.

Wśród rolników daje się zaobserwować duże zainteresowanie pozyskaniem tego rodzaju wsparcia. Jednak, wbrew opinii wielu potencjalnych beneficjentów, nie ma ono charakteru zapomogi, lecz powinno przyczynić się do wymiernego rozwoju gospodarstwa i działalności gospodarczej, o czym nie należy zapominać przy składaniu wniosku. ■

Źródła:

1. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020
2. Broszura informacyjna Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Źródła:

1. PROW na lata 2014-2020 z 12.12.2014 r
2. http://innowacyjnaradomka.pl/zasady_funkcjonowania_inkubatora_zalacznik_nr_12.pdf. K. Kwatiera
3. e-Biuletyn Informacyjny CDR nr 7/2014

Szanse i zagrożenia dla rolnictwa ekologicznego w latach 2014-2020

Dorota Zarejewska-Tęga
Oddział Ostrołęka

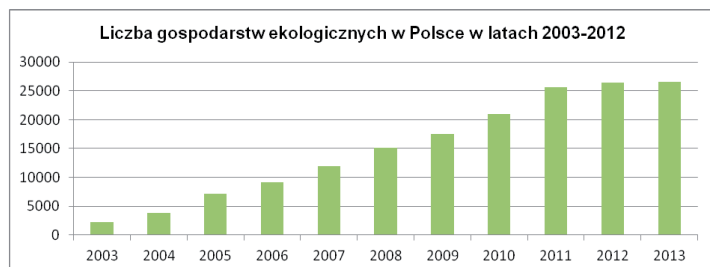
Rolnictwo ekologiczne jest systemem produkcji rolnej opartym na wykorzystaniu naturalnych procesów zachodzących w obrębie gospodarstwa rolnego. Do nawożenia roślin uprawnych stosowane są nawozy organiczne, ochrona roślin prowadzona jest poprzez określone działania profilaktyczne, a zwierzęta hodowlane są utrzymywane na paszach pochodzących z gospodarstwa. Zabrania się natomiast stosowania nawozów sztucznych, chemicznych pestycydów, wszelkich substancji syntezy chemicznej w paszach oraz organizmów modyfikowanych genetycznie.

Rolnictwo ekologiczne stanowi jedną z najszybciej rozwijających się obecnie gałęzi rolnictwa na świecie, w tym, w szczególności w Unii Europejskiej. W Polsce ostatnie lata charakteryzują się stałą dynamiką wzrostu powierzchni użytkowanej i liczby gospodarstw ekologicznych.

Co mówią liczby?

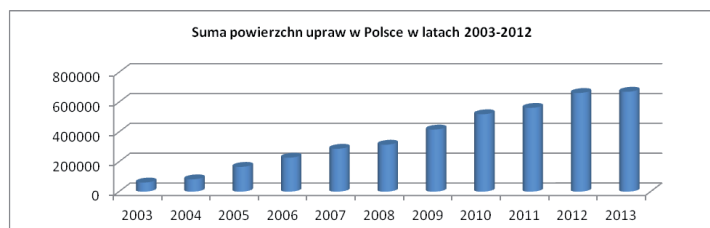
Na koniec roku 2013 w Polsce kontrolą jednostek certyfikujących objętych było 26 598 tys. gospodarstw ekologicznych. W okresie 2003-2013 liczba gospodarstw ekologicznych w Polsce wzrosła ponad 11-krotnie - od 2 286 w roku 2003 do 26 598 na koniec roku 2013.

Tab. 1 Liczba gospodarstw ekologicznych w latach 2003-2012

Wraz z rosnącą liczbą gospodarstw ekologicznych wzrosła również powierzchnia upraw ekologicznych w naszym kraju. W okresie 2003-2013 powierzchnia użytków ekologicznych wzrosła 11-krotnie - od 61 tys. ha w roku 2003 do blisko 670 tys. ha w roku 2013 r.

Tab. 2 Powierzchnia upraw w latach 2003-2012

Przyczyną tak gwałtownego zainteresowania rolnictwem ekologicznym były dotacje przewidziane w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich 2004-2006 i 2007-2013. Dopłaty do jednego hektara upraw ekologicznych były najwyższe w porównaniu do innych pakietów rolno-

środowiskowych, co przełożyło się na popularność tej gałęzi rolnictwa.

Gospodarstw dużo, ale produkcja mała

Niestety, liczba rolników i powierzchnia nie przełożyły się na wielkość produkcji. W strukturze użytków rolnych, w roku 2012 dominowały łąki i pastwiska (35,3%) oraz rośliny na paszę (33,7%). Takie uprawy wymagają udziału roślinożernych zwierząt hodowlanych, czego w wielu gospodarstwach nie stwierdzono. Wysokim udziałem w strukturze upraw była również uprawa zbóż (18,6%). Pozostałe kategorie upraw stanowią około 10%, tj. uprawy sadownicze i jagodowe (8,9%), warzywa (1,4%), rośliny strączkowe na suche nasiona (0,9%), rośliny przemysłowe (0,5%), ziemniaki (0,4%) oraz pozostałe uprawy (0,3%).

Zagrożenia rozwoju rolnictwa ekologicznego pojawiły się w roku 2013, gdy minister rolnictwa wprowadził 13 marca nowe rozporządzenie, poważnie ograniczające dostęp do dotacji w pakiecie „rolnictwo ekologiczne”. Całkowicie wstrzymano dofinansowanie upraw sadowniczych. Trwałe użytki zielone (TUZ) połączone z wymogiem posiadania zwierząt roślinożernych, ustalono wysoki poziom obsady tych zwierząt (minimum 0,5 DJP/ha). Zmiany te w połączeniu z innymi, bardziej atrakcyjnymi pakietami programów rolnośrodowiskowych zahamowały gwałtowny wzrost liczby gospodarstw ekologicznych. W roku 2013 (w porównaniu z rokiem 2012) ilość gospodarstw wzrosła jedynie o 222.

Będą dotacje

PROW na lata 2014-2020 przewiduje dalsze dotacje dla gospodarstw ekologicznych. Płatności te, w całości lub części, rekompensować mają utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty w związku z podjęciem lub utrzymaniem produkcji metodami ekologicznymi. Przewidziano dopłaty wyższe od tych, które spożytkowano w PROW 2007-2013, co prawdopodobnie przyczyni się do większego zainteresowania rolnictwem ekologicznym.

Stawki płatności do 1 ha będą wyglądać następująco:

- Pakiet 1 i 7: Uprawy rolnicze w okresie konwersji - 966 zł, po okresie konwersji - 792 zł;
- Pakiet 2 i 8: Uprawy warzywne w okresie konwersji - 1577 zł, po okresie konwersji - 1310 zł;
- Pakiet 3 i 9: Uprawy zielarskie w okresie konwersji - 1325 zł, po okresie konwersji - 1325 zł;
- Pakiet 4 i 10: Uprawy sadownicze w okresie konwersji - 1882 zł (podstawowe uprawy sadownicze) oraz 790 zł (ekstensywne uprawy sadownicze), po okresie konwersji - 1501 zł podstawowe uprawy sadownicze) oraz 660 zł (ekstensywne uprawy sadownicze);
- Pakiet 5 i 11: Uprawy paszowe na gruntach ornych w okresie konwersji - 787 zł, po okresie konwersji - 559 zł;
- Pakiet 6 i 12: Uprawy Trwałe użytki zielone w okresie konwersji - 428 zł, po okresie konwersji - 428 zł;

W przypadku Pakietu 5, 6 oraz 11 i 12 płatność będzie przysługiwała jedynie posiadaczom zwierząt o minimalnej obsadzie.

Płatność ekologiczna przyznawana będzie w wysokości;

- 100% stawki podstawowej - za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;

Obowiązkowe ubezpieczenia upraw rolnych

Grzegorz Dębski
Oddział Siedlce

Od lipca 2008 roku gospodarstwa korzystające z dopłat bezpośrednich mają obowiązek ubezpieczenia co najmniej 50% powierzchni upraw rolnych. Przepisy dają możliwość ubezpieczenia zasiewów od wszystkich określonych w ustawie rodzajów ryzyka, lub wybranych przez producenta i występujących najczęściej na danym obszarze. Aby spełnić wymóg ustawowy, ochrona musi obejmować przynajmniej jedno z wymienionych ryzyk: powódź, grad, suszę, ujemne skutki przezimowania czy przymrozki wiosenne. Z dopłatą można ubezpieczyć się również od huraganu, deszczu nawalnego, pioruna, obsunięcia się ziemi i lawiny.

Warto pamiętać, że w przypadku wystąpienia klęski żywiołowej, tylko gospodarstwa ubezpieczające uprawy mogą skorzystać z pomocy krajowej w pełnej wysokości. Oczywiście poza odszkodowaniami wypłacanymi przez ubezpieczycieli.

Termin zawarcia umowy i zakres

Zdecydowaną większość upraw można objąć ochroną. Ubezpieczeniu podlega plon główny, takich roślin jak: zboża, kukurydza, rzepak, rzepik, warzywa, drzewa i krzewy owocowe, ziemniaki, buraki cukrowe, truskawki, rośliny strączkowe, a także chmiel i tytoń. Należy zaznaczyć, że użytki zielone nie są liczone do powierzchni obowiązkowych ubezpieczeń.

Okres odpowiedzialności zakładu obejmuje tylko czas wegetacji od wysiania roślin do momentu ich zbioru, a niekiedy przypada na ściśle określony termin (np. ujemne skutki przezimowania to okres od 1 grudnia do 30 kwietnia, susza - od 1 kwietnia do 30 września, przymrozki wiosenne - od 15 kwietnia do

30 czerwca). Poza tym firmy ubezpieczeniowe stosują okresy karencji, czyli czas, kiedy od chwili wykupienia polisy uprawy nie są objęte ubezpieczeniem. W przypadku suszy jest to miesiąc, zaś w przypadku przymrozków czy gradu - 2 tygodnie. Ważne zatem jest odpowiednio wcześniejsze zawarcie umowy.

Wybór firmy ubezpieczeniowej

Ze względu na duże ryzyko ubezpieczenia upraw i związane z tym odszkodowania, firmy niezbyt chętnie wchodzi w tę dziedzinę działalności. Corocznie Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi zawiera nowe umowy z ubezpieczycielami. W bieżącym roku są to: TUW, PZU i Concordia, ale w przyszłym mogą być to inni. Tych firm nie ma zbyt dużo, dlatego warto porównać ich ofertę, zastanowić się od czego chcemy ubezpieczyć uprawy, no i zrobić to odpowiednio wcześnie, pamiętając o okresach karencji. Ważne też jest, aby stawka ubezpieczenia nie przekraczała 6% sumy ubezpieczenia, gdyż tylko wtedy przysługuje dofinansowanie. W przypadku uprawy wielu roślin, np. zbóż, kukurydzy, ziemniaków 50% dotacja liczona jest maksymalnie od stawki 3,5%, zaś w przypadku rzepaku ozimego, warzyw, czy upraw owocowych wskaźnik ten przyjęto na poziomie 5%. Dla przykładu: jeśli stawka ubezpieczenia pszenicy będzie wynosić 6%, dotacja zostanie obliczona od 1,75% kwoty ubezpieczenia (połowa z 3,5%). Jeśli natomiast wyniesie 7% - dotacja nie będzie przysługiwała wcale.

Odszkodowania

Suma ubezpieczenia zależy od przyjętych powierzchni upraw w gospodarstwie, uzyskiwanych plonów oraz ceny rynkowej produktu. Nie może być wyższa od wartości corocznie określanych przez Ministerstwo Rolnictwa (np. na 2015 rok - dla zbóż jest to kwota 7 000 zł, dla kukurydzy - 8 8000, a dla rzepaku - 8 400). Odszkodowanie bę-

dzie zależało od tego w jakim stopniu rolnik poniósł straty i kiedy to się stało. Firmy szczegółowo określają, w jakim terminie i w jakim procencie można uzyskać odszkodowanie - różnią się jednak pod tym względem między sobą. W przypadku całkowitego zniszczenia upraw ozimych rozmiar szkody w TUW ustalany jest w wysokości:

- 25% - jeżeli szkoda powstała w okresie do 15 kwietnia,
- 40% - w terminie 16 kwietnia do 20 maja,
- 60% - w czasie od 21 do 31 maja,
- 85% - od 1 czerwca.

Przy roślinach jarych, z wyłączeniem warzyw, zakres szkody stanowi:

- 25% - do 31 maja, a jeśli termin siewu, czy sadzenia roślin był późny - do 21 dni od siewu czy posadzenia roślin,
- 85% - po tym terminie.

Dość skomplikowany jest sposób uznania suszy, gdyż musi zostać udokumentowany w formie obwieszczenia, w dzienniku urzędowym ministra rolnictwa.

Aby starać się o odszkodowanie straty w plonach muszą wynieść co najmniej 10%, a w przypadku suszy 25%. Rolnik ponosi też udział własny w szkodzie, zależny od oferty ubezpieczeniowej.

Ubezpieczyciel może odmówić świadczenia w przypadku zaniedbań rolnika w prowadzeniu uprawy, położenia gruntów w miejscu zalewowym, czy innych powodów - **dlatego warto dokładnie czytać umowę!**

Artykuł powstał w oparciu o bieżące przepisy prawne. Trwają jednak prace nad zmianami, które mają na celu poprawę warunków zawierania umów, a tym samym zwiększenie udziału gruntów ubezpieczonych. ■

Źródła:

1. Informacje Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi
2. Warunki ubezpieczenia upraw rolnych towarzystw ubezpieczeniowych.

- 50% stawki podstawowej - za powierzchnię od 50 ha do 100 ha;
- 60% stawki podstawowej - za powierzchnię powyżej 100 ha.

Rolnictwo ekologiczne jest dynamicznie rozwijającą się dziedziną rolnictwa na świecie. W międzynarodowym handlu żywnością

zwraca się coraz większą uwagę na jakość produktów. Polskie rolnictwo ekologiczne posiada wszelkie warunki, by stać się znaczącym producentem i eksporterem żywności ekologicznej. Polityka rolna będzie sprzyjać rozwojowi tego sektora produkcji w naszym kraju. Wyższe dopłaty przewidziane w PROW 2014-2020 spowodują, że liczba gospodarstw

ekologicznych w Polsce będzie wzrastała. Pozytywne zmiany w programie spowodują dalszy rozwój tej gałęzi produkcji. ■

Źródła:

1. „Szanse i zagrożenia polskiego rolnictwa ekologicznego w perspektywie lat 2014-2020”. Opinie i ekspertyzy- Kancelaria Senatu, Biuro Analiz i Dokumentacji, Warszawa 2013
2. PROW 2014- 2020 <http://www.minrol.gov.pl/>

Jak zminimalizować straty składników w nawozach naturalnych?

Marianna Nasternak
Oddział Bielice

Jednym z najważniejszych czynników decydujących o żyzności gleby jest jej zasobność w próchnicę. Utrzymanie optymalnego stanu zawartości substancji organicznej wymaga regularnego stosowania nawożenia naturalnego. Nawozy takie są źródłem wartościowych składników pokarmowych dla roślin i mogą też być praktycznie stosowane na wszystkich glebach, z wyjątkiem zasadowych.

Stosowanie nawozów naturalnych wymaga od rolnika odpowiedniej wiedzy i staranności.

Zawartość składników mineralnych w oborniku w kg /tonę.

Składnik	Gatunek zwierząt			
	Bydło	Trzoda	Konie	Owce
Azot	4,7	5,1	5,4	7,5
Fosfor	2,8	4,4	2,9	3,8
Potas	6,5	6,8	9,0	11,9
Wapń	4,3	4,4	4,3	5,8
Magnez	1,5	1,8	1,6	1,9

Średnio z dawką 30 ton obornika na 1ha wnosimy do gleby: 150 kg azotu, 90 kg fosforu, 210 kg potasu, 150 kg wapnia, 60 kg magnezu, 150 g boru, 120 g miedzi.

Obornikiem nawozi się zasadniczo jesienią i wiosną. Na pole może być stosowany obornik świeży lub składowany na przymie, czy płycie obornikowej. Do czasu wywiezienia na pole jest on systematycznie gromadzony w gospodarstwie. Mamy dwa sposoby gromadzenia obornika:

- na płycie obornikowej,
- na przymie.

Sposób przechowywania a jakość obornika

Straty składników w nawozach naturalnych mogą wystąpić zarówno w czasie przechowywania, jak i stosowania na polu. Podczas przechowywania następują straty składników pokarmowych i substancji organicznej. Ich wielkość zależy głównie od warunków składowania, a nie od czasu składowania. W nieprawidłowo przechowanym oborniku straty azotu i substancji organicznej mogą dochodzić nawet do 60%. Przy prawidłowym przechowywaniu można je zmniejszyć do 10%.

Jeżeli obornik jest przechowywany na płycie gnojowej wyposażonej w studzienkę odpływową, to wypłukane składniki wraz z wodą gnojową zostaną wywiezione na pole. Natomiast przy przechowywaniu go na przymie bez utwardzonego dna i braku studzienki odpływowej, składniki pokarmowe są wymywane do gleby. Następnie dostają się do wód gruntowych, powodując zanieczyszczenia. W takiej sytuacji może dojść do skażenia otoczenia, w tym wody pitnej w studniach.

Straty składników podczas stosowania nawozów naturalnych

Na rozwożenie obornika warto wybrać dzień pochmurny, ze względnie niską temperaturą, o dużej wilgotności powietrza. W ta-

kich warunkach ograniczone zostaną potencjalne straty azotu amonowego. Według badań, w zależności od stopnia sfermentowania obornika, straty azotu podczas nawożenia mogą wynosić 10-25%. Z tego względu należy unikać stosowania świeżego obornika, z którego ulatnia się najwięcej amoniaku. Straty są tym większe, im lżejsza jest gleba, a temperatura otoczenia wyższa.

Jak zapobiec stratom?

Nawozy naturalne powinny być całkowicie przykryte glebą w celu maksymalnego wykorzystania składników pokarmowych przez rośliny. W przypadku gnojowicy przykrycie glebą powinno nastąpić niezwłocznie po jej rozlaniu, ponieważ straty amoniaku następują zaraz po wykonaniu tego zabiegu. Również przykrycie obornika jest skuteczną metodą zmniejszenia emisji amoniaku. Największe jego straty następują w ciągu kilku godzin po rozrzuconiu na powierzchni pola. W związku z tym zaleca się jak najszybsze przykrycie (przepisy mówią, by zrobić to najpóźniej do dnia następnego).

Orka jest najbardziej skutecznym sposobem przykrycia obornika glebą. Inne metody, jak stosownie bron talerzowych czy kultywatorów sprzęzynowych, mogą być również skuteczne, ale zależy to od rodzaju obornika i właściwości gleby.

Zastosowane nawozy należy natychmiast przykryć glebą również dlatego, aby zapobiegać stratom składników nawozowych w wyniku spływu, erozji lub ulatniania się i zachować jak największą część wniesionych składników dla roślin uprawnych. Dzięki przykryciu składniki pokarmowe są mieszane z wierzchnią warstwą gleby i stają się łatwo dostępne dla systemu korzeniowego roślin uprawnych.

Podsumujmy

Oto kilka praktycznych uwag mających na celu optymalne wykorzystanie nawozów naturalnych:

- **optymalne warunki klimatyczne** - aby maksymalnie ograniczyć straty azotu amonowego wskutek ulatniania się, należy rozlewać gnojowicę przy deszczowej pogodzie i najlepiej w okresie o względnie niskiej temperaturze i bez wiatru,
- **rozcieńczenie gnojowicy** - rozcieńczona gnojowica łatwiej infiltruje do gleby niż naturalna (z powodu mniejszej lepkości); rozcieńczenie gnojowicy wodą może zmniejszyć straty amoniaku o 44 do 90%,
- **optymalny termin rozlewania** – rozlewanie gnojowicy jest najkorzystniejsze przy końcu zimy i w okresie wegetacji na łąkach stałych; dla upraw najkorzystniejsze jest rozlewanie gnojowicy bezpośrednio przed siewem,
- **natychmiastowe wymieszanie obornika z glebą** – największe straty następują w ciągu kilku godzin po rozrzuconiu obornika na powierzchni pola,
- **przechowywanie obornika** - w nieprawidłowo przechowywanym oborniku straty azotu i substancji organicznej mogą dochodzić do 60%! ■

Źródła:

1. www.farmer.pl
2. www.iung.pulawy.pl

Nie zrezygnuję

Pan Józef Maciejczyk mieszka w Błogoszczy, w gminie Siedlce. Wraz z żoną Ewą i trójką dzieci prowadzi jedno z największych gospodarstw rolnych w gminie, specjalizujące się w produkcji mleka. Obecnie ma 35 krów dojnych, 15 jałówek, 10 sztuk młodziży i 10 opasów. Areal gospodarstwa, łącznie z dzierżawami, to prawie 80 ha, z czego UZ zajmują 20 ha. Z gospodarzem rozmawia Wiesław Tarkowski z siedleckiego Oddziału MODR.

Wiesław Tarkowski: - *Pierwsze zasadnicze pytanie: Co Pan sądzi o zakończeniu kwotowania produkcji mleka, czyli odgórnie ustalonego górnego pulapu produkcji mleka skupowanego po cenach gwarantowanych, które ma nastąpić w bieżącym roku?*

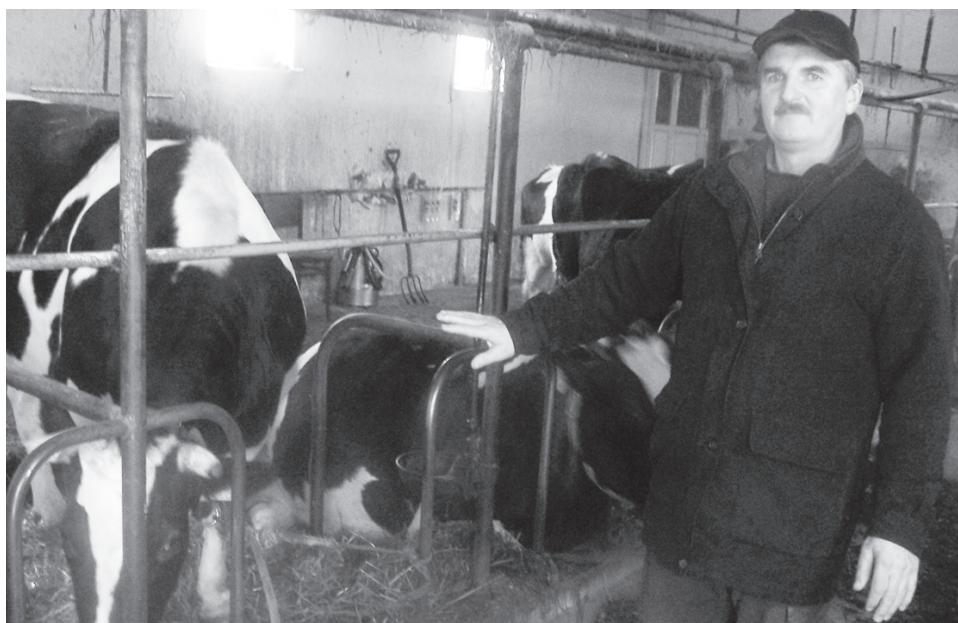
Józef Maciejczyk: - Mnie, i myślę że wielu podobnym do mnie producentom, wizja zaprzestania limitowania produkcji mleka spędza sen z powiek. Prawdopodobnie cena mleka jeszcze spadnie, tendencję tę można zaobserwować mniej więcej od roku, a brak limitów spowoduje, że więksi dostawcy „zaleją” rynek mlekiem. Jeszcze niedawno dokupowałem „kwotę mleczną”, bo groziły mi kary za nadprodukcję, a teraz ta kwota staje się zbędna. Gospodarstwom mającym duży potencjał produkcyjny, albo perspektywę szybkiego powiększenia stada i zwiększenia produkcji mleka, łatwiej będzie utrzymać się na rynku.

W.T.: - *Ale przecież Pan nie jest małym producentem.*

J.M.: - Jestem dużym producentem, ale na terenie gminy Siedlce. W skali powiatu czy województwa, nie mówiąc o kraju, jestem bardzo małym. Dlatego zdaję sobie sprawę, że będzie mi bardzo ciężko utrzymać się na rynku mleczarskim.

W.T.: - *Proszę powiedzieć jaką cenę maksymalną za kilogram mleka uzyskiwał Pan w swoim gospodarstwie, a ile otrzymuje Pan obecnie?*

J.M.: - Był czas, gdy cena mleka dochodziła do 1,95 zł za kg, a obecnie jest to tylko 1,25 zł za kilogram. Różnica 70 groszy na kilogramie to bardzo dużo.

W.T.: - *Czy przy takiej cenie oplaca się Panu jeszcze produkować?*

J.M.: - Jeszcze tak, ale dalszy spadek cen może spowodować, że będę musiał się poważnie zastanowić, gdzie szukać oszczędności, albo jak zwiększyć skalę produkcji.

W.T.: - *Mógłby Pan rozwinąć tę myśl? Bo rozumiem, że nie ma Pan zamiaru zrezygnować z produkcji mleka?*

J.M.: - Nie zrezygnuję, bo nie mogę. Poczyniłem wiele inwestycji w swoje gospodarstwo w ramach PROW z dofinansowaniem z UE, dlatego przez co najmniej najbliższych 5 lat muszę utrzymać produkcję zgodnie z założeniami planu rozwoju gospodarstwa. Co do zwiększenia skali produkcji, to myślę o budowie nowej, dużej i nowoczesnej obory, z obsadą na minimum 100 sztuk krów dojnych. Znam wielu kolegów rolników z branży, którzy mają nowoczesne obory - im jest łatwiej wygenerować większy dochód z produkcji mleka. Czy zrealizuję mój plan? Czas pokaże. Co się tyczy oszczędności, to stawiam na maksymalne wykorzystanie sprzętu rolniczego, który posiadam oraz uzyskiwanie jak największych wydajności jednostkowych od moich krówek.

W.T.: - *Wiem, że ma Pan piękny i nowoczesny park maszynowy. Posiadając taki sprzęt ogranicza Pan nakłady związane z remontami, a i wydajność tego sprzętu*

jest znacznie wyższa. Na pewno pozwala to Panu na szybkie i terminowe wykonywanie wszystkich zabiegów agrotechnicznych.

J.M.: - Tak. Powiem więcej – swoim kombajnem wykonuję usługi innym gospodarzom. Mam zarejestrowaną działalność, korzystałem bowiem z programu „Różnicowanie działalności na obszarach wiejskich”.

W.T.: - *To gratuluję zaradności i zapobiegliwości, bo popyt na usługi jest i będzie nadal. Interesuje mnie tylko jak Pan się wyrabia z czasem, by pogodzić wszystkie obowiązki – prace gospodarskie i świadczenie usług?*

J.M.: - No tak, tu jest problem. Ale, aby w gospodarstwie „wszystko grało”, musi pracować cała rodzina. Mam syna w ostatniej klasie technikum rolniczego. On obecnie najbardziej angażuje się w pracę w gospodarstwie. Mam nadzieję, że w przyszłości nie zmieni zdania i przejmie po mnie „paleczkę” w tej trudnej sztafecie rolniczego gospodarowania.

W.T.: - *Życzę Panu by tak właśnie się stało i oby w bieżącym roku miał Pan jak największe sukcesy i jak najmniej zmartwień. Dziękuję za rozmowę.* ■

*Zdjęcie: Wiesław Tarkowski
Oddział Siedlce*

Ekologiczna uprawa ziemniaka

Tadeusz Dudek
Oddział Ostrołęka

Wyróżniamy dwa systemy produkcji ziemniaków - integrowany i ekologiczny. Uprawa w warunkach ekologicznych powinna być prowadzona na glebach średnio zwięzłych, o dość dobrej zasobności w przyswajalne fosfor, potas i magnez oraz kwasowości w granicach pH 5,5-6,5. Gleby lekkie V i VI klasy bonitacyjnej oraz gleby ciężkie gliniaste i podmokłe nie nadają się do ekologicznej uprawy ziemniaka.

W gospodarstwie ekologicznym niezwykle ważny jest przedplon. Preferowane są rośliny motylkowe, dające dużo masy zielonej, gromadzące azot w glebie i spulchniające ją. Przedplonem powinny być międzyplony gorczycy, peluszki, facelii lub łubinu wysiewanych na podorywkę, tuż po zbiorze zbóż. Jeśli ziemniaki sadi się po zbożach, warto zadbać jesienią o właściwy poplon.

O czym jeszcze należy pamiętać?

W uprawie ekologicznej ziemniak powinien przychodzić w zmianowaniu na to samo pole raz na 4-5 lat. Zmianowanie jest szczególnie ważne, bo jest on wrażliwy na choroby, które mogą nasilać się, gdy zbyt często uprawiany jest na tym samym stanowisku.

Ponadto ziemniak bardzo zubaża glebę w składniki pokarmowe. Chcąc wyrównać niedobory, powinniśmy nawozić pole obornikiem częściej, ale w mniejszych dawkach. W ekologii lepiej jest stosować nawóz naturalny wiosną.

Jednym z kluczowych czynników decydujących o powodzeniu produkcji ziemniaka w systemie ekologicznym jest dobór odmian. Powinny one charakteryzować się szybkim tempem narastania plonu handlowego i podwyższoną odpornością na zarazę ziemniaka, ryzoktoniozę i choroby wirusowe. Powinny też szybko zacieniać glebę łęcinami, aby stać się konkurencją dla chwastów oraz mieć wysoką jakość

bulw. Do produkcji ekologicznej należy wybierać odmiany o niskich lub średnich wymaganiach nawozowych. Jak wynika z badań, krajowe odmiany ziemniaka wykazują więcej cech przydatnych w produkcji ekologicznej niż odmiany zachodnie.

Odmiany do nasadzeń ekologicznych

Ważną rolę w produkcji ekologicznej ziemniaków odgrywa zdrowotność sadzeniaków. Najlepiej byłoby, gdyby sadzeniaki kwalifikowane pochodziły z własnych upraw ekologicznych lub z gospodarstw nasiennych posiadających certyfikat. Oto polecane odmiany:

Bila - odmiana wczesna. Daje zadowalający o plon dobrej jakości, jest odporna na wirus Y i wirus liściozwoju, ale podatna na zarazę.

Barek - średnio wczesna, odporna na wirus Y i liściozwoju, średnio odporna na zarazę. Cechuje ją wysoka zdrowotność sadzeniaków.

Bzura - odmiana późna, przeznaczona na skrobię. Odporna na wirus Y i liściozwoju.

Denar - bardzo wczesna, jadalna. Charakteryzuje się wysoką odpornością na wirus Y i liściozwoju. Daje wysoki plon o dobrej jakości.

Drop - bardzo wczesna. Odporna na wirus Y, średnio odporna na liściozwoju, podatna na rdzę.

Eugenia - odmiana jadalna, wczesna. Odporna na wirus Y i liściozwoju, daje wysoki plon.

Giewont - odmiana wczesna, mająca małe wymagania glebowe. Średnio odporna na wirus Y, podatna na liściozwoju, średnio podatna na zarazę.

Gracja i Korona - odmiany wczesne. Odporne na wirus Y, podatne na zarazę. Zdrowe sadzeniaki.

Lord - jadalna, bardzo wczesna. Odporna na wirus Y i liściozwoju, daje wysoki plon o dobrej jakości.

Medea - późna, jadalna. Odporna na wirus Y oraz zarazę ziemniaka. Daje dobre plony w lepszych warunkach glebowych.

Milek - odmiana bardzo wczesna, dobrze plonująca. Średnio odporna na wirusa Y i liściozwoju, mniej wrażliwa na zarazę.

Orzel - średnio wczesna. Odporna na wirusa Y, ale podatna na liściozwoju i zarazę. Jest odporna na suszę, ale ma większe wymagania glebowe.

Pola - średnio wczesna, bardzo plenna. Odporna na zarazę i wirus Y, średnio odporna na wirusa liściozwoju.

Syrena - średnio późna odmiana. Średnio odporna na liściozwoju, bardzo odporna na wirusa Y, średnio odporna na zarazę.

Ursus - odmiana bardzo odporna na wirusa Y, średnio odporna na wirusa liściozwoju, dość odporna na zarazę. Daje dobre plony. Cechuje ją wysoka zdrowotność sadzeniaków.

Zeus - średnio późna. Odporna na wirusa Y, dość odporna na zarazę i wirusa liściozwoju.

Pamiętajmy o głęboszowaniu

Uprawa roli w rolnictwie ekologicznym oparta jest na zabiegach płytkich, o zmiennej głębokości. Duże znaczenie odgrywa późnoliczne lub jesienne głęboszowanie gleby - głęboszować należy raz na 4-5 lat każde pole przeznaczone pod ziemniaki. Zabieg można przeprowadzić bezpośrednio na ściernisku lub na 1-2 tygodnie przed orką przedzimową. Powoduje on spulchnienie i rozluźnienie gleby do głębokości 45-50 cm na glebach lżejszych i 60 cm na glebach ciężkich, bez jej wydobywania na wierzch. Zabieg ten likwiduje podszwę płużną i sprzyja głębszemu ukorzenieniu się roślin. Ponadto poprawia stosunki wodne w glebie i umożliwia lepsze wykorzystanie przez rośliny składników pokarmowych wymytych do głębszych warstw gleby. Powinniśmy kierować się zasadą: płytko odwracać i mieszać rolę oraz głęboko ją spulchniać. Zgodnie z tą zasadą należy ograniczyć stosowanie orek, zmniejszyć ich głębokość i zastąpić je spulchnianiem gleby bez odwracania.

Uprawa gleby

W okresie do końca października wskazane jest wykonanie orki przedzimowej i przyoranie poplonów zielonych lub obornika (zaleca się jednak stosować obornik wiosną, gdyż wtedy działa najbardziej plonotwórczo). Wprowadzona substancja organiczna gleby wzmaga działanie mikroflory glebowej. Pod ziemniaki przemysłowe można zastosować również gnojowicę. Nawożenie obornikiem wpływa na ograniczenie

Trawy na gruntach ornych

Urszula Pawlikowska
Oddział Radom

Uprawa traw na gruntach ornych stanowi wydajne źródło paszy w gospodarstwach odczuwających brak lub niedostatek użytków zielonych. Dobór właściwych traw ma zagwarantować pożądany skład botaniczny, dobre plonowanie i wysoką wartość pokarmową runi łąkowej. Do zasiewów polowych zalecane są gatunki krótkotrwałe i wieloletnie, ale użytkowane 1-2 lata, gdyż w pierwszym roku uzyskuje się najwyższe plony.

W zasiewach jednogatunkowych na gruntach ornych zaleca się: kupkówkę popolitą, życicę (trwałą i wielokwiatową), rajgras wyniosły, tymotkę łąkową i kostrzewę (łąkową, trzcinową). Z wymienionych gatunków jedynie kostrzewa łąkowa wymaga gleb żyznych, pozostałe plonują na glebach lekkich i suchych.

Trawy można wysiewać: w plonie głównym, we wsiewce poplonowej, w poplonie ścierniskowym i ozimym. Dobór terminu siewu pozwala wykorzystać różne stanowiska w zmianowaniu, ponieważ nie mają one specjalnych wymagań co do przedplonu.

nie rozprzestrzeniania się chorób i szkodników. Doświadczenia wykazały jego duży wpływ na zwiększenie odporności bulw na uszkodzenia mechaniczne podczas zbioru, zmniejszenie ciemnienia miąższu i poprawę walorów smakowych ziemniaków.

W celu poprawy urodzajności gleb można przed wykonaniem orki przedzimowej, lub przed wiosenną uprawą, zastosować użyźniacz glebowy UG max w formie oprysku w dawce 1 l/ha rozpuszczony w 200-300 l wody. Zawarte w nim mikroorganizmy przyspieszają rozkład resztek poźniwnych, poplonów i obornika.

Aby utrzymać większe zasoby wody w glebie, powinno się wczesną wiosną dokonać bronowania lub płytkiego kultywatorowania pola celem zniszczenia skorupy i przerwania parowania wody. Następnie można wysiać

Nawożenie

Uprawa gleby pod zasiew traw powinna być przeprowadzona tak jak pod zboża. Wysokość nawożenia mineralnego przed siewem zależy od sposobu wysiewu. Trawy można uprawiać w czystym siewie, albo jako wsiewkę w zboża.

Przy uprawie w siewie czystym stosuje się przedsięwzięcie nawozy mineralne w dawce około 50 kg N, 60-90 kg P₂O₅, 80-120 kg K₂O₃ na 1 hektar.

Wysiewając trawy z rośliną ochronną pod zboża, należy zwiększyć nawożenie fosforowo-potasowe o około 40%. Po zbiorze rośliny ochronnej trzeba zastosować 60-80kg N na 1 hektar.

Trawy w warunkach polowych mogą być wysiewane wiosną w terminie siewu zbóż jarych, aż do 25 września.

Uprawa we wsiewce

Wiosną wysiewamy trawy we wsiewce - roślinami ochronnymi mogą być jęczmień jary i pszenica jara. Trawy mogą być również wysiane jesienią, a wtedy roślinami ochronnymi są żyto lub pszenica ozima. Wsiewka traw na ogół nie obniża plonu zbóż, za wyjątkiem życicy westerwoldzkiej, która charakteryzuje się szybkim wzrostem i może być konkurencyjna dla

zbóż. Życica odznacza się szybkim tempem wzrostu i można ją wiosną wysiewać w czystym siewie.

Trawy w poplonie ścierniskowym i w plonie głównym

Latem można wysiewać trawy w poplonie ścierniskowym oraz w plonie głównym.

W poplonie ścierniskowym zalecane są życica wielokwiatowa i westerwoldzka, których siew należy zakończyć do końca lipca. Letni siew traw bez rośliny ochronnej, dający dobry plon w roku następnym, powinien być wykonany do 25 sierpnia. Wysiew traw we wsiewce ze zbożami ozimymi należy wykonać do 25 września. Zboża uprawiane na zieloną masę, intensywnie nawożone azotem, silnie się krzewią i stwarzają mniej korzystne warunki do rozwoju wsiewki. Wyjątek stanowi życica wielokwiatowa uprawiana łącznie z żytem w poplonie ozimym.

Nasiona traw wysiewamy na głębokość 1-1,5 cm, w rzędy 10-12 cm. Dobór gatunków i odpowiednich odmian traw decyduje o wielkości plonu, kierunku użytkowania i jakości uzyskanej paszy.

Źródła:

1. www.farmer.pl
2. www.phr.pl

dozwolone w ekologii nawozy mineralne w postaci kizerytu - na gleby o małej zasobności magnezu, lub fosforytów mielonych - na gleby ubogie w fosfor, czy siarczanu potasu - na gleby z niedoborem potasu. Właściwej uprawy gleby, z wymieszaniem uprzednio wysianych nawozów, należy dokonać na kilka dni przed planowanym sadzeniem.

Sadzenie i ochrona

Ziemniaki najczęściej sadzimy redlinowo. Preferowana rozstawa to 67,5-75 cm, gęstość sadzenia to 20-40 cm, głębokość sadzenia bulw 5-12 cm, a wysokość przykrycia sadzeniaków glebą 5-10 cm.

Ziemniaka charakteryzuje długi okres od posadzenia do wschodów i jest to czas, w którym występują warunki do rozwoju

chwastów i pogorszenia się właściwości fizycznych gleby. W ekologicznym systemie produkcji ochronę przed zachwaszczeniem zapewniają zabiegi mechaniczne. Do pielęgnacji upraw redlinowych może być stosowana brona chwastownik.

Największe straty w ekologicznym systemie uprawy ziemniaka mogą spowodować zaraza ziemniaczana i stonka. Jako że w tym systemie produkcji można wykorzystywać tylko środki biologiczne, najważniejszą czynnością jest zapobieganie przez odpowiedni płodozmian, dobór odmiany, zdrowe i podkiełkowane sadzeniaki oraz nawożenie nawozami organicznymi, najlepiej kompostem.

Opracowano na podstawie prezentacji prof.dr hab. inż. Kazimierza Jabłońskiego

Marchew w systemie ekologicznym

Bożenna Onyszk
Oddział Ostrołęka

Marchew należy w Polsce do bardzo ważnych gatunków warzyw i po kapuście zajmuje drugie miejsce pod względem powierzchni uprawy. Ze względu na różnorodność form użytkowania oraz wysokie walory odżywcze i smakowe, świeża jak i przetworzona marchew znajduje szerokie zastosowanie kulinarne.

Jej wymagania glebowe są małe. Najodpowiedniejsze do uprawy są gleby piaszczyste, gliniaste i gliniasto-piaszczyste zasobne w próchnicę. Nieodpowiednie są gleby podmokłe, na których korzenie gniją, oraz zbyt ciężkie i łatwo zaskorupiające się gleby gliniaste powodujące zniekształcanie i rozwidlanie się korzeni. Optymalne pH gleby wynosi 6-6,5.

Najlepsze jest stanowisko w drugim roku po oborniku, po przedplonach dobrze odchwaszczających glebę, jak warzywa kapustne, cebulowe i ziemniaki. Uprawa bezpośrednio po oborniku nie jest wskazana ze względu na rozwidlanie się korzeni oraz możliwość silniejszego porażenia przez połyśnicę marchwiankę.

Przygotowanie pola

Duże znaczenie w uprawie ma staranne przygotowanie pola. Ponieważ marchew korzeni się głęboko, orkę przedzimową wykonujemy na głębokość 25-30 cm. Wiosną powinniśmy zastosować włókę, kultywator i bronę, a przy siewie majowym bronowanie należy powtórzyć.

Pole przeznaczone pod uprawę powinno być dobrze odchwaszczone, a wierzchnia warstwa gleby nie może się zaskorupiać. Marchew, jako roślina o długim okresie wschodów, jest bardzo wrażliwa na zaskorupienie się gleby. Skorupę można niszczyć przed pojawieniem się wschodów, a jeżeli wschody są zbyt gęste, to nawet w okresie późniejszym, stosując lekką bronę posiewną, lub chwastownik w poprzek rzędów. Wraz ze skorupą zostaną zniszczone wschodzące chwasty.

Sposoby uprawy

Marchew uprawia się z siewu wprost do gruntu. Rozstawa rzędów powinna być dostosowana do przewidywanej metody pielęgnacji i zbioru, np. przy rozstawie kół ciągnika wynoszącym 135 cm stosuje się siew rzędowy co 45 cm, lub pasowy co 30 cm, z pozostawieniem co 4 rzędy międzyrzędzi o szerokości 45 cm dla przejazdu kół ciągnika.

W niektórych rejonach o glebach lessowych i gliniasto-piaszczystych popularna jest uprawa na redlinach, które wykonuje się obsypnikiem (odległość co 62,5 cm), a wierzch dla wyrównania wałuje.

Marchew przeznaczoną dla przetwórstwa wysiewa się w połowie kwietnia na glebach słabszych lub na początku maja na glebach zwięźlejszych. Na 1 ha wysiewa się 1-2 kg nasion. Można do nich dodać nasion rzodkiewki, kopru i sałaty, które szybko kiełkują i wyznaczają rzędy. Przy uprawie dla przetwórstwa odległość roślin w rzędzie powinna wynosić 25-45 cm.

Przy siewie w końcu kwietnia i w maju, pole należy zabezpieczyć przed stratami wody: włóka, 2-3 razy brona (gleby słabsze), włóka, brona, kultywator, brona (2x na glebach zwięźlejszych).

Walka z chwastami

W 2-3 tygodnie po siewie możemy zastosować ręczny wypalacz płomieniowy na gaz propan-butan. Chwasty wypalamy jedynie w rzędach marchwi. Aby dokładnie określić termin ich wypalania, należy w kilku miejscach rzędy marchwi (kawałek) przykryć szkłem. Pod szkłem marchew szybciej kiełkuje. Jeżeli zauważymy pierwsze rośliny pod szkłem, jest to dla nas sygnałem (termin ostateczny), że należy przeprowadzić wypalanie. Po tym czasie istnieje duże zagrożenie zniszczenia zasiewów.

Przy braku wypalacza płomieniowego, kiedy rzędy są wyznaczone przez szybko rosnące rośliny (rzodkiewka, koper), możemy wykonać pierwsze uprawki mechaniczne w międzyrzędziach, lub w poprzek rzędów zastosować bronę chwastownik. Bardzo ważne jest terminowe odchwaszczenie plantacji w początkowym okresie wzrostu. Opóźnienie tego zabiegu o 15 dni obniża plony o 26% (strata ¼ plonu!).

W czasie pierwszego ręcznego odchwaszczania wykonujemy również przerywkę, jeżeli jest to konieczne. Najczęściej wykonuje się dwa ręczne odchwaszczania i 3-4 uprawki mechaniczne. Ostatnie prace pielęgnacyjne powinniśmy przeprowadzić około połowy września (obsypywanie), aby uchronić marchew przed zazielenieniem się końców korzeni.

Zbiór i nawożenie

Zbiór może odbywać się kombajnem do marchwi i przebiega dwuetapowo: obcięcie naci, a następnie wykopanie. Możemy przeprowadzić go też przy pomocy kopaczki do ziemniaków, a po wykopaniu nacę usunąć ręcznie. Inną metodą jest podkopywanie marchwi przy pomocy pługa lub specjalnego wyorywacza, wyciągnięcie ręczne i obcięcie naci.

Do mrożenia nadaje się marchew o średnicy min. 2,5 cm, prosta, zdrowa, bez śladów żerowania połyśnicy marchwianki. Plon wynosi 30-60 t/ha.

Nawożenie powinno być dostosowane do zasobności gleby w składniki pokarmowe. Często na glebach już odpowiednio nasyconych obornikiem, lub nawozami zielonymi, możemy obejść się bez nawożenia. Oto dawki nawozów przeznaczone do stosowania na stanowiskach mniej zasobnych:

1. Karnalit - 300 kg/ha
2. Mączka fosforytowa - 100kg/ha
3. AZ-kalk - 40 kg/ha
4. Biohumolowit - 200-300 l/ha

Nie jest wskazana uprawa na oborniku, gdyż istnieje duże zagrożenie porażenia roślin połyśnicą marchwianką. W razie potrzeby możemy wykonać 1-2 opryski gnojówką z pokrzywy, w ilości 20 l/ha z dodatkiem preparatu Koniferen Balsam (0,5 l/ha).

Choroby i szkodniki

Występowanie tych, które atakują marchew, są zazwyczaj związane z nieprzestrzeganiem prawidłowego płodozmiaru (nie można uprawiać marchwi po ziemniakach, marchwi, pietruszce i burakach). Korzystnym przedplonem są zboża, rośliny motylkowe, ogórki i cebula.

Seradela - koniczyną piasków

Marzanna Kloch
Oddział Radom

Uprawa seradeli daje wiele korzyści i ma duże znaczenie w płodozmianie - wpływa korzystnie na żyzność i stan fitosanitarny gleby, stanowi dobry przedplon dla innych upraw (zwłaszcza zbóż), poprawia bilans substancji organicznej w glebie i pozostawia stanowisko zasobne w azot (sama wykorzystuje go z powietrza i symbiozy z bakteriami brodawkowymi). Seradela może być użytkowana na paszę jako zielonka, siano oraz jako komponent kiszzonek.

Jest rośliną jednoroczną, jarą. Kwiaty ma białe, biało-różowe lub różowe. Owocem jest strąk, który w odróżnieniu od strąków innych roślin motylkowatych, po dojrzeniu nie rozdziela się wzdłuż, lecz wszerz i łamie w stanie dojrzałym na 4-7 jednonasiennych członów. Jej okres wegetacyjny trwa 115-160 dni. Seradela, w porównaniu z innymi roślinami motylkowatymi, ma małe wymagania w stosunku do gleby - można ją uprawiać na glebach lekkich o niekorzystnych właściwościach fizycznych (często nazywana jest „koniczyną piasków”). Cechą charakterystyczną gatunku jest to, że przy braku wody może zahamować wegetację i wznowić ją przy dostatku wilgoci.

Wymagania glebowe i nawożenie

Seradela potrzebuje podłoża o odczynie kwaśnym i lekko kwaśnym (pH 5,4-6,5). Ma małe wymagania ciepłne - kiełkuje już w temperaturze 3-5°C, dobrze znosi przymrozki do -5°C. Seradela można uprawiać po wielu roślinach. Najlepszym przedplonem są rośliny okopowe, a ze zbóż żyto i pszenżyto ozime. Po zbiorze przedplonu należy wykonać podorywkę z bronowaniem oraz orkę zimową. Przedsięwzięcie, w zależności od zasobności gleby, przy uprawie w czystym siewie stosuje się 40-80 kg P₂O₅/ha i 80-120 kg K₂O/ha. W uprawie z wsiewką nawożenie mineralne powinno uwzględnić zarówno wymagania rośliny ochronnej, jak i seradeli. Nawozy fosforowe i potasowe najlepiej zastosować jesienią przed orką siewną. Seradeli nie nawozi się azotem, jednak gdy wysiewana jest z owsem, konieczna jest dawka N w wysokości 30-40 kg na ha. Roślina posiada rzadką zdolność korzystania z mgły i rosy.

Najpoważniejszym zagrożeniem uprawy jest polyśnica marchwianka. Skuteczna w ochronie przed nią jest współrzędna uprawa marchwi z cebulą (np. pasowa), lub wsiew w rzędy kopru włoskiego. Larwy żerujące w korzeniach marchwi mogą powodować zamieranie młodych roślin lub widelcowate rozwidlenie korzeni. Natomiast larwy drugiego pokolenia, rozwijające się późnym latem oraz jesienią, drążą płytkie tunele w korzeniach zanieczyszczając je odchodami. Takie korzenie mają gorzki smak i podczas przechowywania gniją. Polyśnica unika otwartych przestrzeni i lubi miejsca zaciszne, osłonięte od wiatru. W czasie składania jaj

Siew i pielęgnacja

Seradela na nasiona uprawia się w siewie czystym lub z roślinami podporowymi, np. owsem. Wysiana w czystym siewie wymaga zwałowania, a po osiągnięciu 3-4 cm wzrostu zabronowania. Seradela na nasiona wysiewa się w trzecim lub czwartym roku po oborniku, w ilości 20-30 kg/ha, w rzędach co 12-15 cm, pod koniec marca lub na początku kwietnia. Przed wysiewem nasiona należy zaprawić jedną z zapraw, np.: zaprawą nasienną Funaben T lub Sarfun T 65 DS, w ilości 3-4 g/ha oraz dodanie właściwej dla gatunku Nitraginy. Nasiona umieszcza się na głębokość około 2 cm.

Chwasty można zwalczać mechanicznie przez bronowanie, lub chemicznie. Pierwsze bronowanie wykonuje się kilka dni po wschodach, a następne po 2-3 tygodniach. W siewie czystym do zwalczania chwastów dwuliściennych można zastosować preparat Goltix 70 WP w ilości 4-5 kg/ha lub Metron 700 SC w dawce 4 l/ha do 3 dni po siewie lub w fazie 2-4 liści.

Zbiór

Seradela należy zbierać w okresie, gdy na dolnej części rośliny większość strąków zaczyna brązowieć. Nie należy czekać do końca kwitnienia, ponieważ wykształcone strąki opadają. Zbiór można wykonać dwuetapowo lub jednoetapowo. Przed zbiorem jednoetapowym zaleca się użyć preparatu Reglone w celu wysuszenia roślin. Koszenie i omłot wykonuje się rano, gdy jest rosa, lub podczas chłodnych wieczorów. W dni pochmurne i przy dużej wilgotności powietrza seradela można zbierać w ciągu całego dnia. Uzyskane nasiona należy wyczyścić i dosuszyć do wilgotności około 14-15%. Plon nasion z hektara wynosi od 0,4 do 1 tony. ■

Źródła:

1. Szczegółowa uprawa roślin, praca zbiorowa pod redakcją Jerzego Hersego
2. Uprawa roślin rolniczych, praca pod redakcją naukową prof.dr.hab. Zygmunta Hryncewicza

- w drugiej połowie maja, na początku czerwca i w lipcu - warto na polu założyć żółte tablice lepne odławiające szkodnika. ■

Źródła:

1. Ekologiczne metody uprawy marchwi, Radom 2004, wydano w ramach zadania zleconego MRiRW.
2. Poradnik Rolnictwa Ekologicznego, Białowieża 2001.
3. Wykłady Beaty Studzińskiej, PTRE.

Biuro Certyfikacji COBICO certyfikuje:
ekologiczną produkcję rolną oraz przetwórstwo
i obrót produktów ekologicznych
oraz
INTEGROWANĄ PRODUKCJĘ ROŚLIN

Ponadto certyfikujemy:

- drób, wieprzowinę i wędliny w systemie QAFP
- produkty regionalne i tradycyjne w programie "Jakość Tradycja"
- produkty regionalne i tradycyjne zarejestrowane jako
Chronione Oznaczenie Geograficzne ChOG; Chroniona Nazwa Pochodzenia ChNP
Gwarantowana Tradycyjna Specjalność GTS
- na Znak Zgodności z Polską Normą
- wieprzowinę wysokiej jakości w systemie PQS

Certyfikaty wydawane przez Biuro Certyfikacji COBICO upoważniają do oznaczania wyrobów przedstawionymi znakami.

www.cobico.pl

Biuro Certyfikacji tel. (12) 632 35 71

fax (12) 416 36 46 | cobico@cobico.pl

COBICO Sp. z o.o. | Przebieczany 529 | 32-020 Wieliczka

WYSTAWA MASZYN ROLNICZYCH

ARENA AGRO

Ostróda 2015

14-15 lutego 2015 r.

Ostróda

Arena Ostróda, ul. Grunwaldzka 55

Pierwsza profesjonalna halowa wystawa rolnicza w północno-wschodniej Polsce.

Pierwsza tak kompleksowa wystawa rolnicza w województwie warmińsko-mazurskim.

Pierwsza przed sezonem impreza dedykowana branży rolniczej.

To jedyna i niepowtarzalna okazja, by bezpośrednio spotkać się z producentami i dystrybutorami maszyn rolniczych.

Zaplanuj swoją obecność już teraz!

Nie może Cię tam zabraknąć!

www.agroshow.pl

WSTĘP WOLNY

BEZPŁATNY PARKING

DARMOWY KATALOG WYSTAWY

**DOFINANSOWANIE
DOJAZDÓW GRUPOWYCH**

WYSTAWA CZYNNA:

SOBOTA 9⁰⁰ - 17⁰⁰

NIEDZIELA 9⁰⁰ - 17⁰⁰

Organizator

POLSKA IZBA GOSPODARCZA
MASZYN I URZĄDZEŃ ROLNICZYCH

Polska Izba Gospodarcza Maszyn i Urządzeń Rolniczych

ul. Poznańska 118, 87-100 Toruń,

tel. 56/ 651 47 40, fax 56/ 651 47 44, biuro@pigmiur.pl

Topinambur - roślina na paszę

Apolonia Stasiuk
Oddział Siedlce

Wostatnich latach można zaobserwować wyraźne zainteresowanie rolników rośliną z grupy okopowych, jaką jest topinambur, zwany też słonecznikiem bulwiastym. Wynika ono z wielu możliwości jej wykorzystania oraz niewielkich wymagań glebowych. W naszym klimacie topinambur, będący rośliną dnia krótkiego, zakwita dopiero jesienią i zwykle nie wytwarza nasion. Czy warto się nim zainteresować?

Rozmnaża się wegetatywnie, przy czym zachowuje jak roślina wieloletnia, gdyż pozostawione w glebie bulwy wytrzymują spadki temperatury do -25°C . Jak wygląda? Jest rośliną wysoką na 2-4 m, ma szerokie, ponad dwudziestocentymetrowe, owalno-sercowate liście i rozległy system korzeniowy zakończony bulwami różnego kształtu i koloru.

Wszystkie części rośliny są przydatne

Z rolniczego punktu widzenia ważne jest wykorzystanie jego wartości paszowych - zarówno części nadziemnych, jak i podziemnych. W użytkowaniu na zielonkę wykorzystuje się pędy, natomiast z liści i łodyg można przygotować kiszonkę. Części nadziemne topinamburu, koszone jesienią (tuż przed zbiorem bulw), zawierają około 19% suchej masy, podczas gdy u słonecznika jest jej 27%, a w zielonce z żyta do 28%.

Z kolei wartość pokarmowa zielonki z topinamburu jest zbliżona do wartości zielonki słonecznika, z tym, że zawartość włókna wzrasta w niej wolniej, w miarę opóźnienia terminu zbioru. Smakowitość kiszonki z topinamburu można poprawić łącząc ją z liśćmi buraczanymi, albo z roślinami motylkowatymi i trawami. Natomiast siewkę z suchych łodyg można wykorzystać jako dobre podłoże w produkcji grzybów, np. bocznika.

Ale to nie wszystko - surowe bulwy topinamburu nadają się do skarmiania bydła, owiec, kóz i trzody chlewnej. Ich jakość

zależy jednak od warunków wegetacji oraz terminów sadzenia i zbioru. Czynniki te w każdym sezonie wegetacyjnym powodują wahania w składzie chemicznym bulw w następujących przedziałach: woda 71,4-83,3%, proteiny 1,38-3,20%, białko 1,1-2,4%, tłuszcz 0,4-0,6%, błonnik 3,25-7,0%, popiół 1,6-4,4% i związki bezazotowe wyciągowe 9,8-16,4%.

Wybór gleby i przedplonu

Topinambur najlepiej udaje się na glebach średnio zwięzłych, przewiewnych, o dużej zasobności w składniki pokarmowe i dostatecznej wilgotności. Uprawiany na glebach kwaśnych i podmokłych daje plon wyraźnie mniejszy. Nie jest za to wymagający co do przedplonu - mogą nim być wszystkie rośliny uprawne. Co ciekawe, jego plantacje można zakładać nawet na niezbyt zachwaszczonych odłogach. Przed ich założeniem należy jednak wykonać staranną uprawę roli. Warstwę orną powinno się spulchnić dość głęboko, np. na glebach bielicowych do 25 cm.

Termin i sposób sadzenia

Bulwy topinamburu są odporne na niskie temperatury. Ukorzeniają się i kiełkują w temperaturze $4-5^{\circ}\text{C}$. Sadzić je można w dwóch terminach, tj. późną jesienią (listopad-grudzień) i wczesną wiosną (marzec-kwiecień). Lepiej jednak sadzić jesienią niż wiosną. Topinambur posadzony jesienią wcześniej rozpoczyna wegetację i lepiej wykorzystuje zapasy wody zimowej. Dobrze rozwinięty system korzeniowy sprawia, że roślina jest silniejsza, w związku z tym szybciej rośnie i zagłusza chwasty. Ponieważ topinambur sadzony jesienią ma o około 3 tygodnie dłuższy okres wegetacji niż sadzony wiosną, wyższe plony uzyskuje się z plantacji jesiennej.

Głębokość sadzenia bulw zależy od terminu sadzenia. Jesienią należy je sadzić na głębokość 10-15 cm, a wiosną na 5-10 cm. Przy zakładaniu dużych plantacji wykorzystuje się sadzarki do ziemniaków.

Rozstaw rzędów powinien wynosić 0,7-1,0 m, w rzędach co 50-60 cm. Na obsadzenie 1 ha potrzeba około 1,5 t bulw. Przy niedostatku materiału sadzeniowego do-

puszczalne jest zwiększenie rozstawu rzędów do 2 m i wysadzanie bulw w rzędzie, w odstępach 1 m.

Zabiegi pielęgnacyjne

Po wschodach roślin należy pole wybronować, a następnie pielęgnować międzyrzędzia tak, aby nie dopuścić do zachwaszczenia. Podobnie jak ziemniak, topinambur wymaga obredlenia, które należy wykonać, gdy rośliny osiągną 20-30 cm wysokości. Drugi raz obredlanie wykonuje się w zależności od potrzeby, ponieważ kiedy rośliny utworzą już zwarty łan, zacieniają glebę i skutecznie hamują rozwój chwastów. W uprawie topinamburu zazwyczaj nie stosuje się środków ochrony roślin, ponieważ jest odporny na choroby i szkodniki.

Nawożenie

Dawki nawozów mineralnych ustala się uwzględniając zasobność gleby w składniki pokarmowe oraz rodzaj przedplonu. Nawożenie mineralne topinamburu jest podobne do nawożenia ziemniaków, ale ze względu na mniejsze wymagania glebowe dopuszczalne jest zrezygnowanie z obornika. Przy średniej kulturze gleby, i średniej zasobności w składniki pokarmowe, zaleca się następujące dawki nawozów mineralnych na 1 ha: 80-120 kg N, 60-80 kg P_2O_5 i 120-160 kg K_2O .

Nawożenie azotowe należy zastosować w dwóch dawkach: 50% dawki stosuje się przed sadzeniem, razem z nawozami fosforowo-potasowymi, a drugą połowę, gdy rośliny osiągną wysokość około 50 cm. Natomiast przy użytkowaniu na zielonkę pędy topinamburu należy ścinać, kiedy roślina osiągnie wysokość 20-25 cm. Po ścięciu trzeba zasilić plantację azotem w ilości 40 kg/ha.

Zbiór

Zbiera się go późną jesienią, tuż przed nastaniem mrozów, za pomocą maszyn do zbioru ziemniaków. Przed wykopaniem bulw trzeba zebrać nadziemne części łodyg (w październiku). Dopuszczalny jest także zbiór bulw i łodyg w okresie zimowym.

Czytelnicy pytają - Redakcja odpowiada

☎ W jakim terminie najlepiej ciąć wiśnie?

Wiśnie powinno się przecinać tuż po zbiorach – końcówka lipca, sierpień ewentualnie wrzesień - to najlepszy termin. W tym okresie rany w najmniejszym stopniu są atakowane przez choroby grzybowe i bakteryjne – co wiąże się oczywiście z warunkami atmosferycznymi (najwięcej suchych i słonecznych dni). Nie należy ciąć wiśni w dni deszczowe, lub gdy występuje mżawka.

☎ Jaka jest prawidłowa gęstość sadzenia wiśni?

Rozstawa w jakiej będą sadzone wiśnie zależy od rodzaju gleby, podkładki i siły wzrostu danej odmiany. Na glebach lżejszych można zastosować mniejszą rozstawę niż na glebach cięższych. Odległość sadzenia między rzędami wiśni powinna wynosić 3,5 – 4 m. Słabo rosnące odmiany wiśni jak Łutowka sadi się w rzędzie co 1,5 m, a odmiany silnie rosnące jak Nefris co 2 – 2,3 m. Wiśnie szczepione na antypce należy sadzić na glebach lżejszych, natomiast szczepione na czereśni ptasiej na glebach cięższych.

☎ Czy są jakieś przeciwwskazania do ściółkowania nowo posadzonych wiśni obornikiem?

Obornik jest bardzo polecany wiosną, zwłaszcza bardzo słomiasty. Jego główną

zaletą jest utrzymywanie wilgotności gleby wokół posadzonego drzewka. Nie można obornika nakładać na samą szyjkę korzeniową, stosuje się go na odległość 10 - 15 cm od szyjki.

☎ Posiadam niewielkie stado kur nieśnych i od pewnego czasu znacznie zmniejszyła się nieśność. Ktoś mi powiedział, że dzieje się to dlatego iż nie mam koguta?

Jest to oczywiście nie prawda. Obecność koguta w stadzie nie wpływa na wielkość nieśności kur. To, że kury w pewnym czasie odpoczywają i nie znoszą jajek może zależeć od kilku czynników:

- w okresie przepierzania nieśność znacznie spada,
- w momencie skracania się dnia (jesień, zima),
- zbyt niska temperatura otoczenia, w tym także temperatura w kurniku,
- źle zbilansowana dawka pokarmowa,
- wiek kury.

☎ Kiedy mróz może zniszczyć uprawę zbóż?

Odporność zbóż na mróz zależy przede wszystkim od gatunku i odmiany. Ważnym czynnikiem decydującym o odporności na mróz jest termin siewu i warunki panujące w okresie zimowym oraz stopień zahartowania roślin. Największe straty w uprawie zbóż ozimych powodują silne mrozy. Do-

brze zahartowane rośliny znoszą znaczne spadki temperatury. Najbardziej odporne na mróz jest żyto. Zboże może znieść temperaturę sięgającą -30°C. Temperaturą graniczną dla pszenicy jest -20°C; natomiast dla jęczmienia ozimego jest -15°C. Przyczyną przemarzania roślin jest tworzenie się lodu w ich komórkach i tkankach. Im więcej zawierają one wody, tym bardziej wrażliwe są na mróz. Oczywiście podane wartości są umowne, wszystko zależy od tego jakie warunki towarzyszą mrozom i jak rośliny są przygotowane do tak ekstremalnych temperatur. Wiele też zależy od stopnia mrozoodporności odmian. W przypadku pszenicy mamy odmiany takie, które posiadają 6° w skali 9°, są też takie które mają zaledwie 2°. Zdecydowanie lepiej rośliny zimą z pokrywą śnieżną, aby spełniała funkcję izolacyjną, jej grubość powinna mieć przynajmniej 10 cm.

Śnieg może wyrządzić także wiele szkód. Gdy na słabo zamrożoną glebę spadnie duża ilość śniegu i będzie on zalegał powyżej miesiąca, rośliny pod taką warstwą mogą zwyczajnie się udusić. W takich warunkach często atakuje je pleśń śniegowa, która przyczynia się do szybszego zamierania roślin.

Dla ozimin wyjątkowo szkodliwe bywają także suche wiatry. W takich warunkach „wysuszają” one rośliny do takiego stopnia, że zamierają. Zjawisko to najbardziej intensywnie zachodzi na przedwiośniu, najczęściej na tych częściach pola które najbardziej narażone są na działanie suchego wiatru, np. na pagórkach. ■

Bulwy zbiera się podczas odwilży, a lodygi podczas mrozów (ale zbierając lodygi w tym okresie należy się liczyć ze znacznymi stratami biomasy).

Plon zależy od sposobu użytkowania. Plon zielonki z 1 ha waha się w granicach 30-100 t, natomiast ilość zebranej biomasy na glebach dość żyznych, przy odpowiednim dostatku wody w czasie wegetacji, może dochodzić do 200 t z ha. Plon bulw może oscylować w granicach 10-90 t/ha.

Jeśli plantacja przeznaczona jest tylko do kośnego użytkowania, to zbiór zielon-

ki można rozpocząć już w czerwcu, a następnie pokosy wykonywać co 6-8 tygodni. Wielokośne użytkowanie zielonki jest zalecane w ostatnim roku utrzymania plantacji, gdyż ogranicza zachwaszczenie samosiewami topinamburu roślin następczych. Stanowisko po zlikwidowanej plantacji najlepiej przeznaczyć pod inne rośliny pastewne wielokośne (np. poplon ozimy plus plon wtórny, trawy w uprawie polowej).

Topinambur można uprawiać na tym samym polu przez około 20 lat, lecz najkorzystniejsze plony uzyskuje się przez

pierwsze 3-4 lata użytkowania plantacji. W następnych latach bulwy wyradzają się i słabiej plonują. Ponieważ roślina rozmnaża się przez bulwy i rozłogi, zlikwidowanie plantacji i oczyszczenie pola jest bardzo trudne. ■

Opracowano na podstawie materiałów zamieszczonych na stronach internetowych oraz artykułu Topinambur na paszę dr hab. Barbara Gąsiorowska, prof. nadzw., dr inż. Anna Cybulska Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny, Siedlce Agrotechnika

Przygotowanie pola pod zboża

Lucyna Soszyńska
Oddział Siedlce

Odpowiednie przygotowanie gleby do siewu pod zboża ma istotny wpływ na późniejszy wzrost i rozwój roślin. Równie ważnym czynnikiem jest także przedplon, którego wartość znacząco wpływa na plon rośliny następczej. Najlepszym przedplonem pod zboża ozime są: motylkowe drobnonasienne (lucerna, koniczyna), motylkowe grubonasienne (strączkowe), przemysłowe (rzepak, gorczyca) i okopowe (ziemniaki, buraki cukrowe).

W praktyce jednak coraz częściej zdarza się, że z uwagi na zwiększający się areal zbóż w strukturze zasiewów (w skali kraju około 70%) są one uprawiane po sobie. Uprawa w monokulturze prowadzi do pogorszenia się warunków fizykochemicznych gleb i wzrostu zachwaszczenia. Nasila się też rozwój patogenów chorobotwórczych i nicieni pasożytniczych. Rośliny w większym stopniu narażone są na porażenia przez cały kompleks chorób podstawy źdźbła (spadek plonu nawet o 30%) oraz szkodniki. Wzrasta prawdopodobieństwo wystąpienia takich chorób jak: głównie, śnieć cuchnąca czy pleśń śniegowa. W takiej sytuacji wskazane jest stosowanie zapraw grzybobójczych w celu zminimalizowania zagrożenia. Zaleca się również wysiewanie odmian bardziej odpornych (szczególnie na choroby podstawy źdźbła).

Uprawki przedsiewne

Ponieważ uprawa zbóż po zbożach niesie

ze sobą tak wiele niekorzystnych zjawisk, powinno dążyć się do stosowania możliwie zróżnicowanego zmianowania. Z przedplonów zbożowych dopuszcza się owies, który spełnia rolę rośliny fitosanitarnej - w znacznym stopniu ogranicza występowanie chorób podsuszkowych w roślinie następczej.

Sama uprawa roli powinna sprowadzać się do wykonania zarówno uprawek późniowych, jak i przedsięwziętych. Po zbiorze rzepaku, grochu lub zboża (wcześniej schożdzących z pola), należy w miarę szybko wykonać płytka podorywkę z bronowaniem. Celem tego zabiegu jest zatrzymanie wilgoci w glebie, szybki rozkład ścierni, a także częściowa walka z chwastami. Płytko podorywka powoduje również szybkie skiełkowanie kolejnych chwastów, które można później niszczyć (pod warunkiem, że pole jest wolne od perzu), poprzez bronowanie pielęgnacyjne lub zastosowanie zestawu brony z wałem strunowym. Bronowanie dobrze spełni swoją rolę, gdy do siewu jest jeszcze dużo czasu. W przeciwnym razie należy zastosować kultywator lub talerzówkę.

Uprawki przedsiewne obejmują orkę siewną wraz z doprawieniem roli. Powinna ona być wykonana na średnią głębokość, z co najmniej 10-dniowym wyprzedzeniem. Taki okres jest konieczny do prawidłowego „odłożenia się” gleby.

Niszczanie chwastów

Prawidłowo przeprowadzona uprawa roli potrafi w znacznym stopniu zredukować zachwaszczenie w okresie późniejszym. Jednak zawsze po zasiewach zbóż - szczególnie ozimych - w większym lub mniejszym stop-

niu pojawiają się siewki chwastów jednoliściennych (zwłaszcza miotły zbożowej), jak i dwuliściennych. Wówczas najlepiej jest dokonać oprysku jesienią. Wprawdzie słabo rozwinięte chwasty łatwiej jest zniszczyć wiosną, niż kiedy już są wyrosnięte. Wyeliminowanie ich jesienią ma jednak pozytywny wpływ na przezimowanie zbóż.

Wapnowanie i nawożenie

Istotnym czynnikiem w uprawie zbóż jest również nawożenie. Ponieważ w naszych warunkach zdecydowanie przeważają gleby kwaśne, istnieje potrzeba ich wapnowania. Zabieg ten należy wykonać w czasie uprawek późniowych. W zależności od stopnia zakwaszenia gleby wskazane są następujące dawki CaO (w t/ha): na gleby lekkie od 0,5-2, a na gleby średnie 0,5-3.

Nawożenie fosforowo-potasowe stosuje się przedsiewnie, a jego ilość zależy oczywiście od zawartości przyswajalnych form tych składników w glebie. W czystym składniku (w kg/ha) jest to odpowiednio 20-80 P₂O₅ i 10-100 K₂O. Natomiast nawożenia azotem z reguły nie stosuje się jesienią, chyba że po słabszych przedplonach (szczególnie zbożowych). Wówczas można wysiać azot w dawce od 10-40kg N/ha.

Podsumowując stwierdzić należy, że wszystkie poprawnie wykonane zabiegi - poczynając od zbioru przedplonu, poprzez siew aż do zakończenia jesiennej wegetacji - mają decydujący wpływ na dalszy rozwój roślin i ostatecznie osiągnięte plony. ■

Choroby odzwierzęce, cz. 1

Małgorzata Biercuk
Oddział Bielice

Choroby odzwierzęce (zoonozy) to zakaźne lub pasożytnicze choroby przenoszone ze zwierząt na ludzi. W większości wypadków zarażamy się nimi przez bezpośredni kontakt z chorym

zwierzęciem, lub pośrednio - przez stykanie się z zakażoną glebą, kałem, moczem, obornikiem oraz za pośrednictwem produktów spożywczych pochodzenia zwierzęcego.

Tylko w samym mięsie i jego przetworach mogą znajdować się: bakterie Salmonella i Brucela, prątki gruźlicy, bakterie jadu kieł-

basianego, bakterie tularemii, bakterie różycy, leptospiry, toksoplazmy, wirusy ornitozy (choroby papuziej) oraz wirusy pryszczycy, wirusy kleszczowego zapalenia mózgu, wągry tasiemców i larwy włośni.

Najczęściej zakażenie następuje jednak w czasie użytkowania, obsługiwanie, lub pielęgnowania chorego zwierzęcia (pamię-

Zasuszanie a laktacja krów mlecznych

Andrzej Wójcik
Oddział Ostrołęka

Jak wynika z praktyki, przyszła zdrowotność krów i wielkość produkcji mleka uwarunkowane są w dużej mierze prawidłowo przeprowadzonym zasuszeniem krów i właściwym przygotowaniem ich organizmów do wycielenia. Na 2-3 tygodnie przed przystąpieniem do zasuszania należy zbadać mleko krów na obecność wirusów, bakterii i ilość komórek somatycznych. W przypadku wykrycia ognisk zapalnych należy podać antybiotyk z krótkim okresem karencji.

Możemy też leczyć przewlekłe stany zapalne w zasuszeniu - stosujemy wtedy antybiotyki o długim okresie karencji. W okres zasuszenia zwierzęta powinny wchodzić ze zdrowym gruczołem mlekowym – jest to czas regeneracji dla wymienia.

Krowy nie powinny być nadmiernie otluszczone, a ich kondycja powinna wynosić około 3,25-3,50 pkt. w 5 stopniowej skali BCS. Kondycja jałówek cielnych może być nieznacznie niższa - o około 0,2 pkt. Przyrost masy ciała w okresie zasuszenia powinien wynikać wyłącznie z przyrostu masy płodu, który w ostatnich 3 miesiącach jest najbardziej intensywny. Hodowca powinien mieć na uwadze, że krowy ras mlecznych powinny się cielić w takiej kondycji, w jakiej zostały zasuszone. Jeżeli będziemy mieli krowy zatuczone, to możemy się spodziewać następujących kłopotów: zwiększy się w stadzie ilość ciężkich wycieleń, zalegań poporodowych, zatrzymań łożyska, ketozy czy kwasicy. Natomiast po wycieleniu zwierzęta nie

będą mogły w pełni uruchomić rezerw tłuszczowych z własnych organizmów.

Izolacja i zmiana żywienia

Krowy zasuszone powinny stanowić oddzielną grupę żywieniową, najlepiej utrzymywaną w innym pomieszczeniu niż obora z krowami dojnymi. Zaletą takiego rozwiązania jest to, że nie będą podjadały krowom dojnym paszy i będą odizolowane od dźwięków i bodźców związanych z zadawaniem paszy i dojem (łatwiej jest zatrzymać laktację).

Na około dwa tygodnie przed planowanym zasuszeniem obniżamy poziom żywienia energetyczno-białkowego tak, aby krowa przed zasuszeniem dawała około 10-20 l mleka, stopniowo zmniejszamy też ilość dojów.

Obecnie nie zaleca się ograniczania dostępu do wody. W okresie właściwego zasuszania ograniczamy za to ilość pasz energetycznych i mlekopędnych, zwiększamy zaś ilość pasz balastowych (pocięta słoma paszowa) celem wypełnienia żwacza i regeneracji przewodu pokarmowego przed następną laktacją.

Mniej pasz treściwych i mineralów

U krów wysokowydajnych nie zaleca się już eliminowania z dawki pasz treściwych, ale ich ograniczenie. Zwierzęta powinny otrzymywać 1/3 ilości pasz stosowanych w okresie laktacji, uzupełnionych dodatkiem około 4 kg słomy i solami anionowymi. Kiszonki z kukurydzy w dawce może być 10-12 kg, sianokiszonki z traw 4-6 kg. Nie zaleca się zasuszania krów bez paszy treściwej, gdyż odbudowa flory bakteryjnej potrzebnej do jej trawienia trwa 30 dni. Nie zaleca się też zasuszania opartego na samym sianie.

W okresie zasuszenia należy ograniczyć ilość wapnia i fosforu oraz nie podawać sody (kwaśny węglan sodu). Trzeba też zwracać uwagę, aby wszystkie składniki dawki pokarmowej były dokładnie wymieszane, gdyż zapobiega to segregowaniu paszy przez krowy na mniej i bardziej smaczną.

Zatrzymanie laktacji...

...możemy przeprowadzić natychmiast, poprzez zaprzestanie doju przy użyciu antybiotyku i środka zasklepiającego (mleko z wymienia po kilku dniach ulega wchłonięciu). Druga metoda polega na stopniowym opuszczaniu kolejnych dojów (doimy co drugi, a później co trzeci dzień), celem zmniejszenia sekrecji mleka do wymienia.

Około 2 tygodnie przed porodem w organizmach krów zaczynają się zmiany hormonalne przygotowujące zwierzęta do porodu. Stopniowo zwiększamy ilość pasz treściwych i energetycznych w dawce (zmiany jakościowe, a nie ilościowe, w dawce pokarmowej). Stosujemy też dodatki mineralno-witaminowe zalecane dla okresu przejściowego. Oprócz związków mineralnych nie zapominajmy o witaminach (D₃, E).

Reasumując: od poprawności żywienia energetyczno-białkowego i mineralno-witaminowego w zasuszaniu zależy zdrowotność krów po wycieleniu i ich zdolność pobierania paszy. Z kolei te czynniki wpływają bezpośrednio na wielkość produkcji mleka i rozród zwierząt. ■

Źródła:

1. *Top Agrar* Nr 5/2014

2. *Porady i wskazówki w żywieniu krów zasuszonych* (strona internetowa firmy Sano)

tajmy, że bez lekarza weterynarii nie możemy dokonywać uboju z konieczności!). Z kolei przy udzielaniu zwierzętom pomocy porodowej istnieje niebezpieczeństwo zakażenia się za pośrednictwem płynów z dróg rodnych, łożyska czy płodu, bądź też przez zetknięcie się z zakażoną ściółką.

Lista Światowej Organizacji Zdrowia obejmuje przeszło 100 chorób odzwierzęcych i ciągle odkrywane są nowe. Oto choroby, o których najczęściej się mówi, i które możemy spotkać w Polsce:

Wścieklizna - to jedna z najstarszych i naj-

groźniejszych chorób ludzi i zwierząt. Jest jedną z nielicznych chorób o niemal 100% śmiertelności osobników, które uległy zakażeniu i u których wystąpiły już objawy. Wywołuje ją wirus. Zakażenie następuje na skutek pogryzienia przez zwierzę chore na wściekliznę (bezpośredni kontakt ze śliną), ale także poprzez polizanie przez zakażone zwierzę oraz przypadkową i nieświadomą styczność z jego wydzielinami, które mogą dostać się do organizmu przez niewidoczne gołym okiem uszkodzenia skóry lub błon śluzowych jamy ustnej i spojówek. Okres wylegania choroby

trwa od 10 dni do nawet 8 miesięcy. Najkrótszy jest w przypadku pogryzienia okolicy głowy, twarzy i szyi. Po kontakcie z chorym zwierzęciem chory wpada w stan przygnębienia, jest osłabiony, odczuwa niepokój, trudniej mu się oddycha i połyka. W pogryzionych miejscach odczuwa swędzenie, wzrasta temperatura ciała, pojawiają się ślinotoki, wymioty, biegunka, wodowstręt. Po okresie podniecenia choroba przechodzi w okres porażenia, który kończy się śmiercią - zarówno w przypadku ludzi, jak i zwierząt. ■

Profilaktyka i choroby przepiórek, cz. I

Magdalena Traczyk
Oddział Siedlce

Rozpoczynając hodowlę ptaków użytkowych lub ozdobnych, główną uwagę powinniśmy zwrócić na stworzenie im optymalnych warunków środowiskowych i higienicznych. W połączeniu z wysoką jakością prawidłowo zbilansowanej paszy przyczynią się one do właściwego wyglądu, zachowania wysokiej zdrowotności i produktywności. Zaniedbanie któregośkolwiek z wyżej wymienionych warunków wpłynie niekorzystnie na zdrowie ptaków, obniży ich produktywność lub przyczyni się w sposób bezpośredni do śmierci.

Wszystkie choroby nękające ptaki możemy podzielić na:

- spowodowane trzymaniem w nieodpowiednim środowisku (wilgoć, przeciągi),
- choroby niedoborowe,
- choroby inwazyjne (pasożyty wewnętrzne i zewnętrzne),
- choroby zaraźliwe wywoływane bakteriami, wirusami, grzybami, pierwotniakami,
- zatrucia.

Hodowcy nie zawsze zdają sobie sprawę, że ta „niska opłacalność hodowli przepiórek”, na którą niektórzy narzekają, jest tylko przez nich samych zawiniona. Choroba częściej zdarza się w stadach utrzymywanych w brudzie, ciasnocie i w pomieszczeniach źle przewietrzanych, przy niedoborach żywieniowych, niż w stadach starannie pielęgnowanych. Świadomy hodowca, który zdaje sobie sprawę z niebezpieczeństw niesionych przez choroby, stara się do nich nie dopuścić. Przede wszystkim musi zadbać o stan higieniczny fermy i właściwe warunki środowiskowe - z żywieniem na czele.

Choroby niedoborowe

Wyrwanie i zjadanie piór (pterofagia) - jej przyczyną są niedobory żywieniowe, zwłaszcza aminokwasów zawierających siarkę (metioniny i cystyny) oraz witaminy K. Wydziobywanie własnych piór jest często powodowane obecnością pasożytów. Zjawisko to jest bardzo niebezpieczne, gdyż bardzo często jego następstwem jest kanibalizm.

Agresywność - niektóre przepiórki wykazują silną agresywność, co prowadzi do znacznych strat w stadzie. Atakująca przepiórka kaleczy głowę drugiej, aż do oślepienia i zabicia. Odmianą tego zjawiska jest okaleczanie głowy samicy przez samca zbyt często skaczącego na samice. Niekiedy samiec dosłownie zdiera skórę z głowy samicy. Agresywność nie występuje w dużych stadach liczących kilkadziesiąt lub kilkaset sztuk. Najczęściej zdarza się przy osobnym trzymaniu 3 samic z 1 samcem. Ponieważ swoją płęć ptaki rozpoznają po kształcie rysunku głowy, przypuszczają należy, że agresywność wyzwała się wówczas, kiedy w rysunku tym następuje jakaś zmiana, np. pierzenie lub wyrwanie piór przez samca. Być może ptaki zaczynają wówczas traktować towarzysza jako obcego.

Perosis - to choroba spowodowana niedoborem w paszy mikroelementów, witamin lub aminokwasów. U przepiórek najczęściej spotyka się niedobór manganu, na co są szczególnie wrażliwe. Młode ptaki przy niedoborze manganu lęgną się ze zgiętymi palcami, podwinęta całą stopą lub odwinęta na bok jedną albo obydwoma nogami. Wiele piskląt zamiera już w jaju przed wylęgiem.

Bóle reumatyczne szyi - jednostka chorobowa objawiająca się wzmożoną ruchliwością oraz nieustannymi ruchami szyi i głowy. Głowa jest zgięta do poziomu piersi. Śmiertelność w tej chorobie jest minimalna, ale stwarza ona predyspozycje do innych chorób zakaźnych. Występuje zwłaszcza przy niedoborze witaminy A.

Skutki niedoborów

Efekty niedoborów żywieniowych związanych z poziomem mikro- i makroelementów:

- wapń (Ca) - zmniejszenie, opóźnienie i zahamowanie wzrostu, zmniejszenie spożycia paszy oraz słabe jej wykorzystanie, zmniejszenie twardości i elastyczności skorupy jajka, znoszenie jaj bez skorup, obniżenie nieśności, zaburzenia w upierzeniu, przysiadły chód;
- fosfor (P) - obniżenie przyrostów, osłabienie apetytu, krzywica, nerwowość;
- sód (Na) - zahamowanie wzrostu, brak apetytu, odwodnienie, rozmiękczenie kości, uszkodzenie rogówki, spadek aktyw-

ności rozplodowej, ogólne osłabienie organizmu, spadek nieśności;

- chlor (Cl) - obniżenie napięcia mięśniowego, odwodnienie organizmu, zagęszczenie krwi, zmniejszenie przyrostów;
- potas (K) - biegunka, kwasica cukrzykowa, opóźnienie wzrostu, łamliwość kości, osłabienie mięśni i kości;
- magnez (Mg) - utrata apetytu, zahamowanie wzrostu, brak kondycji ruchowej, uszkodzenie tętnic, spadek nieśności, mniejsza masa jaj, słabsze skorupy jaj;
- mangan (Mn) - zahamowanie wzrostu chrząstek, zniekształcenie kości, nieborność ruchowa, opóźnienie wzrostu, opóźnienie rozwoju, zmniejszenie zdolności reprodukcji, zmiany skórne, zniekształcenie stawu skokowego;
- cynk (Zn) - opóźnienie wzrostu, zaburzenia w upierzeniu, obniżenie nieśności, obniżenie wylęgowości, obniżone pobieranie wody i paszy;
- miedź (Cu) - zahamowanie wzrostu, niedokrwistość, utrata apetytu, osłabienie układu kostnego, biegunka, odbarwienie piór;
- żelazo (Fe) - niedokrwistość, ospałość, odbarwienie piór, zmniejszenie pobierania wody;
- selen (Se) - uszkodzenie trzustki, dystrofia mięśni i stawów, podatność na infekcje, encefalomacja - rozmiękczenie mózgu, osłabienie systemu immunologicznego;
- kobalt (Co) - anemia, zmniejszenie apetytu, chudnięcie, biegunka;
- jod (J) - nadmierny wzrost tarczycy, niedoczynność tarczycy, zaburzenie w tworzeniu upierzenia, obniżenie nieśności, drżenie kończyn.

Choroby inwazyjne - pasożyty

Zdarzają się na fermach adaptowanych po chowie innego ptactwa lub po zakupie klatek, koryt i poidel służących uprzednio kurotom. Przy adaptowaniu pomieszczeń po innych ptakach, przed wprowadzeniem przepiórek należy te pomieszczenia starannie odkazić. Pasożyty mogą też zostać wprowadzone przez nowo nabyte ptaki. Z reguły w stadzie opanowanym przez pasożyty obniża się nieśność, tempo wzrostu, oraz występuje anemia. Pasożyty dodatkowo przenoszą jeszcze wiele chorób zakaźnych.

Piórojady - występują najczęściej. Łatwo je odnaleźć jako małe, czarne, szybko bie-

Przydatność żyta na kiszonkę

Radosław Józwiak
Oddział Ostrołęka

Uprawa żyta na kiszonkę nie jest trudna. Szczególnie w małych gospodarstwach zajmujących się produkcją zwierzęcą jest ona pewnym sposobem zwiększenia ilości paszy dla zwierząt. Chcąc jednak uzyskać dobrą kiszonkę, trzeba właściwie wybrać termin zbioru żyta i prawidłowo je zakisić.

W przypadku bydła mlecznego kiszonka z żyta przeznaczona jest głównie dla młodej. Jeśli jednak brakuje paszy, mogą ją dostać również krowy mleczne. Wiadomo, że jest ona gorsza od sianokiszonki z traw, nie wspominając już o kiszonce z kukurydzy. Jeśli jednak stwierdzimy, że w przyszłym roku brakować nam będzie paszy, możemy zaplanować zasiew żyta z przeznaczeniem na kiszonkę. Zwiększamy wtedy o około 15-20% normę wysiewu i dzięki temu powinniśmy uzyskać około 20 bel z ha.

Wybierając odmianę zwracamy głównie uwagę na siłę krzewienia. Wówczas, jeśli

dodamy do tego gęsty siew, rośliny zagłuszą chwasty i nie będziemy musieli odchwaszczać plantacji.

Nawożenie przedsiewne to około 60 kg/ha P_2O_5 , 80kg/ha K_2O oraz 30 kg/ha N. Główna dawka azotu przypada na wiosnę. Podajemy ją jak najwcześniej, przed ruszeniem wegetacji, w ilości około 20-30% większej niż w przypadku tradycyjnej uprawy żyta. Możemy zastosować, np. 100-120 kg/ha N w postaci saletry amonowej, która dodatkowo pobudza rośliny do krzewienia.

Najlepszym terminem koszenia jest czas, kiedy żyto zaczyna się kłosić. Wówczas mamy największą szansę, aby kiszonka się udała i zwierzęta chciały ją chętnie jeść. Kalendarzowo wypada to w okresie połowy maja.

Po skoszeniu rozrzucone pokosy pozostawia się na 2-3 dni do przesuszenia. Jeśli pogoda nam nie sprzyja, skoszony materiał pozostawiamy na dłużej. **Największym błędem jest zakiszanie nie podsuszonych zielonki.** Ilość suchej masy powinna być zbliżona do ilości suchej masy sianoki-

szonki z traw, wówczas kisenie przebiega dobrze, a sama kiszonka nie jest kwaśna i krowy chętnie ją jedzą. Zbyt suchy materiał sprawi, że kiszonka będzie się psuć.

Najlepszej jakości paszę uzyskuje się po zebraniu pokosu prasą wyposażoną w noże i zakonserwowaniu surowca w belach. Bele otwiera się po około 4-5 tygodniach.

Po zbiorze żyta możemy zasiał wcześnie odmiany kukurydzy o FAO około 200. Na bardzo słabych glebach możemy zasiał, np. mieszanek zbożowo-strączkową składającą się z seradeli i owsa, którą również przeznaczymy do zakiszenia. W ten sposób zaprowadzamy też odpowiednie zmianowanie zgodne z programem rolnośrodowiskowym, np. rolnictwo zrównoważone. Kiszonka z żyta może, więc uratować bazę paszową gospodarstwa oraz ułatwić zmianowanie.

Źródła:

1. <http://www.farmer.pl/>
2. Top Agrar Polska 2014/5

gające pomiędzy piórami owady, które jaja składają u nasady piór. Ptaki opanowane przez nie mają matowe pióra, sterczące gołe dudki, często przełamane lub ucięte.

Ptaszyńce - żywią się krwią ptaków (tylko nocą). W dzień siedzą we wszystkich szparach i załamaniach sprzętów i ścian. Noc, kiedy ptaki są niepokojone, można ptaszyńce znaleźć na skórze. W dzień trzeba poszukać w szparach, przeciągając po nich patyczkiem. Rozgniecione ptaszyńce dadzą smugę świeżej krwi. U padłych przepiórek należy ich szukać wewnątrz ucha i w jamie dziobowej.

Pluskwy - prowadzą podobny do ptaszyńców tryb życia. Przepiórki atakują pluskwy domowe i pluskwy gołębie. Jest to jeszcze jeden dowód na to, iż prowadząc fermę przepiórek nie należy jednocześnie hodować innego ptactwa.

Świerzbowiec skóry - żyje u nasady piór. Wszystkie drobne pióra wypadają, począwszy od grzbietu, następnie na brzuchu, bokach i szyi.

Świerzbowiec nóg - spotyka się go rzadziej. Usadawia się pod łuskami skóry nóg, łuski odstają i tworzą się wapniaki.

Roztozce - żyją w dudkach piór, zwłaszcza w lotkach. Okrywa ptaków staje się matowa, pojawia się łamliwość piór. W hodowlach opanowanych przez pasożyty bardzo trudno jest ich się pozbyć.

Pasożyty przewodu pokarmowego - powodują biegunki, ospałość, zmniejszenie tempa wzrostu, brak apetytu, wychudzenie. Najczęściej występuje *Capillaria*. Są to nicienie umiejscowione w jelitach cienkich, u przepiórek rzadko spotykane. Rozpoznanie i leczenie należy pozostawić lekarzowi weterynarii.

Pasożyty przewodu oddechowego (*Syngamustrachealis*) - ich jaja wydalane są przez zarażone ptaki podczas kaszlu. Po połknięciu rozwijają się w larwy, które z krwią wędrują do płuc. Zarażone ptaki są osowiałe, chudną, kichają, ziewają i potrząsają głową, jakby chciały coś wypluć.

Pasożyty te są widoczne po rozcięciu tchawicy jako różowe nitkowate twory.

Kokcydioza - chorobę wywołują różne gatunki *Eimeria*. U przepiórek atakują tylko jelita, uszkadzając ich tkanki. Po przebyciu pełnego cyklu rozwojowego są usuwane z organizmu ptaka wraz z kałem, w postaci oocyst. Oocysty mogą żyć w wilgotnym podłożu do półtora roku. W wysokiej temperaturze oocysty stają się inwazyjne, zakażają ptaki i cykl rozpoczyna się od nowa. Toksyny wytwarzane przez kokcydia są również powodem wystąpienia objawów chorobowych. Pierwszym z nich jest u dorosłych ptaków krew w kale, a u piskląt - upadki. ■

Dokończenie artykułu w kolejnym numerze Wsi Mazowieckiej.

Zioła w kuchni

Ewa Bielska
Oddział Ostrołęka

Są roślinami rosnącymi w chłodniejszych, mniej upalnych regionach, toteż decydując się na ich uprawę pamiętajmy, że nie lubią zbyt silnego słońca. Natomiast o tym, że uprawa ziół w przydomowych ogródkach, albo w doniczkach, jest wspaniałym rozwiązaniem można się łatwo przekonać. Nie chodzi wyłącznie o poprawianie smaku i zapachu potraw - posiadając własny zielnik w jednej chwili można przenieść się w różne zakątki świata, na przykład do Francji pachnącej lawendą, albo do Włoch z ich aromatyczną bazylią.

Świeże zioła nadają zupełnie innego smaku potrawom niż suszone. Są łagodniejsze i bardziej aromatyczne, dlatego dobrze jest posiadać sztukę uprawiania ich we własnym domu. Nie jest to trudne - można je uprawiać przez cały rok i nie są bardzo wymagające.

Natomiast sztuka przyprawiania potraw wymaga umiejętności dobierania i łączenia smaków. Musimy wiedzieć jakie smaki pasują do siebie i nie zniszczą danej potrawy. Przyprawy ostre, np. chilli dodajemy w małych ilościach. Delikatniejszych przypraw można używać w większych ilościach, należy jednak pamiętać, że powinny one wzmocnić smak dania, a nie go zagłuszyć.

Tabela. Kilka przykładów zastosowania ziół

kurkuma	pikle, marynaty, dressingi do sałat, ryby, owoce morza, przyprawy na bazie ryżu zamiast kurkumy
liście laurowe	buraczki, gotowana marchewka, zupy warzywne, wołowina, cielęcina, baranina, gotowany kurczak, marynaty do mięs, ryby
majeranek	biały barszcz, żurek, pieczenie z mięsem, pasztety
mięta	galaretki, lody, sałatki owocowe, sałatka z sera wiejskiego, kapusta, marchewka, miętowy sos do chleba
oregano	pizza, sos do spaghetti, pieczeń wołowa, opiekana i pieczona jagnięcia i cielęcina, ryba, sosy pomidorowe, szpinak, sok warzywny
pieprz	pasuje do wszystkich potraw oprócz tych o wyjątkowo słodkim smaku
pietruszką	zupy, sałatki, mięsa, ryby - zwłaszcza tuńczyk, sosy, omelety
rozmaryn	pieczona jagnięcia, wołowina, wieprzowina, drób, łosoś, pieczone ziemniaki, zielony groszek
tymianek	świeże pomidory, zupy warzywne, krokiety, karczochy, grzyby, ziemniaki, sosy na bazie owoców morza, cebula
imbir	dania z kuchni azjatyckiej, ciastka, kompoty, pasztety, marynaty, grzane wino i piwo

Jak widać, bez przypraw i ziół trudno się obyć, a prawdziwi kucharze nie wyobrażają sobie pracy w kuchni bez naturalnego smaku tego daru natury. Wieki praktyk i badań dowiodło, że zioła zasłużyły również na ważne miejsce w lecznictwie i mnóstwo leków opiera się na ich kojących i zdrowotnych właściwościach. Na pewno pomagają zachować odporność organizmu, zmniejszają ryzyko zachorowania na choroby nowotworowe, zapobiegają atakom serca, obniżają poziom cholesterolu i są wspaniałym uzupełnieniem diety dla cukrzyków. ■

Źródło: www.kuchniaplus.pl

Przyprawy/Zioła	Najlepsze połączenia
bazylią	dania z pomidorami, groszek, szpinak, sałata, zupy fasolowe, baranina, wołowina, cielęcina, krewetki, sosy do spaghetti, omelety
cynamon	bułeczki, ciasteczka, ciasta, puddingi czekoladowe, kawa, ciasta owocowe, gorąca czekolada, słodkie ziemniaki, dynia
papryka	pizza, kielbaski, włoskie, hiszpańskie, węgierskie i meksykańskie przysmaki
czosnek	mięsa, sosy pomidorowe, sosy sałatkowe, grillowane warzywa
estragon	marynaty do mięs, sałatki, omelety, ryby, marynowane ryby, zupa pomidorowa, brokuły, szparagi, kalafior, kapusta, drób
gałka muszkatołowa	puddingi, bita śmietana, lody, pieczone banany, pasztety, ciasto dyniowe, szpinak, pieczenie z mięsem
goździki	szynka, pieczona wieprzowina, marynowane owoce, ciasto jabłkowe i dyniowe, buraczki, zupa krem z pomidorów czy z groszku, gorąca herbata, grzane wino i piwo
kminek	chleb, kapusta, ziemniaki, mięsa
kolendra	zupy z warzyw strączkowych, potrawy mięsne, sałaty
koperek	pieczone i gotowane ziemniaki, twarożki, ryby, sosy do ryb, kiszony ogórek, młoda kapusta, sałatki ziemniaczane

A może plantacja czosnku?

Grzegorz Nadratowski
Oddział Ostrołęka

Czosnek (*Alium sativum L.*) jest trwałą rośliną zielną (byliną). W Polsce uprawiany jest jako roślina roczna, którą rozmnaża się wegetatywnie, ponieważ w naszych warunkach klimatycznych nie wytwarza nasion. Występuje w dwóch typach – jeden wytwarza pędy kwiatostanowe (ozimy), a drugi nie wytwarza ich (jary). Zarówno uprawa amatorska czosnku, jak i towarowa są u nas dość rozpowszechnione.

Ze względu na dużą pracochłonność produkcji towarowej jego plantacje są niewielkie i zazwyczaj nie przekraczają powierzchni 1ha. Przyczynia się do tego również brak w większości gospodarstw suszarni i przechowalni, co oznacza praktycznie sprzedaż całej produkcji tuż po zbiorze.

Czosnek wykorzystywany jest głównie jako przyprawa, gdyż dzięki olejkom lotnym ma bardzo silne właściwości smakowe i zapachowe. Dodawany jest do wielu produktów żywnościowych, tj. wędlin, konserw oraz różnego rodzaju przetworów. Ma również właściwości lecznicze i bakteriobójcze, dzięki czemu jest szeroko wykorzystywany w przemyśle farmaceutycznym.

Wymagania glebowe, klimatyczne i zmianowanie

Czosnek ma duże wymagania glebowe. Dlatego do jego uprawy nadają się gleby organiczne II i III klasy oraz gliniasto-piaszczyste, przepuszczalne, przewiewne, niezlewnie, ale dobrze utrzymujące wodę. Gleby zbyt zwarte, ciężkie, gliniaste, o nieregulowanych stosunkach wodnych niezbyt się do tego celu nadają. Ponieważ większość naszych gleb nie nadaje się do jego towarowej produkcji, w kraju występuje rejonizacja upraw.

Jeśli chodzi o temperaturę czosnek nie ma dużych wymagań. Ukorzenia się i rozwija przy krótkim dniu i stosunkowo niskiej temperaturze. Posadzony jesienią (forma ozima) nie wymarza, a wiosną

wznawia wegetację przy temperaturze 3-4°C. Optymalna dla niego jest, więc wczesna i chłodna wiosna, z dostateczną ilością opadów oraz ciepłe lato. W czasie upałów oraz letniej suszy dojrzewanie czosnku jest przyspieszone, co ujemnie wpływa na wielkość plonu. Ze względu na płytki system korzeniowy podczas długotrwałej suszy wymaga nawadniania. Okresy krytyczny w zapotrzebowaniu na wodę przypada na maj i czerwiec.

Czosnek wymaga prawidłowego zmianowania. Nie można go sadzić rok po roku na tym samym polu, ani po innych roślinach cebulowych. Powrót na to samo pole powinien nastąpić dopiero po 3-4 latach. Nie powinno się też go uprawiać po burakach, ziemniakach, rzepaku oraz warzywach kapustnych i korzeniowych. Najlepsze są stanowiska po zbożach (za wyjątkiem owsa, który sprzyja rozwojowi nicienia - niszczyka zjadliwego), trawach, koniczynie i lucernie. Można go również uprawiać po fasoli, ogórkach i pomidorach. Odpowiednia dla uprawy wartość pH powinna wynosić 6,5-7,0. Gleba pod czosnek musi być głęboko zaorana, najlepiej na głębokość 25-30 cm.

Nawożenie, sadzenie i pielęgnacja

Czosnek dobrze reaguje na nawożenie obornikiem, zwłaszcza na glebach słabszych. Najlepiej uprawiać go w drugim roku po oborniku. W zależności od przedplonu, ilości zastosowanego obornika oraz zawartości w glebie fosforu i potasu, należy ustalić wysokość nawożenia mineralnego. Czosnek nie posiada dobrej zdolności wykorzystywania składników pokarmowych z gleby i z tego względu wymaga dużego nawożenia: 110 kg N, 100 kg P₂O₅, 150-200 kg K₂O.

Można go wysadzać z ząbków, lub z cebulek powietrznych (formy wytwarzające pędy kwiatostanowe). Najlepiej nadają się jednak do tego ząbki ze średnich główek. Przed wysadzeniem ząbków należy je zaprawić przeciw chorobom grzybowym Fungabenem T na sucho lub na mokro.

Odległość międzyrzędzi powinna wynosić 30 cm, a w rzędach co 6-15 cm (w zależności od wielkości ząbków). Głę-

okość sadzenia wiosną to 3-5 cm, a jesienią 5-8 cm. Odmiany jare czosnku wysadzamy wiosną - w końcu marca lub na początku kwietnia, a odmiany ozime jesienią - w październiku lub nawet listopadzie, pod warunkiem, że ząbki zdążą się ukorzenieć przed nadejściem mrozów.

Pielęgnacja polega na mechanicznym usuwaniu zachwaszczenia lub stosowaniu środków ochrony roślin. Najlepiej jest zwalczać zachwaszczenie mechanicznie, ponieważ spulchnia glebę, a przy okazji można wprowadzać do gleby nawozy azotowe.

Przy doborze chemicznych środków ochrony roślin należy skorzystać z aktualnych zaleceń Programu Ochrony Warzyw.

Zbiór i przechowywanie

Czosnek wysadzony jesienią dojrzewa w połowie lub końcu lipca, a wysadzony wiosną pod koniec lipca lub na początku sierpnia (w zależności od przebiegu warunków pogodowych). Odmiany wytwarzające kwiatostany zbieramy, gdy zaczynają schnąć liście, natomiast odmiany nie wytwarzające pędów kwiatostanowych, gdy około połowa roślin ma załamany szczyt. Zasadą jest, że lepiej zebrać czosnek kilka dni za wcześnie, niż za późno. Zebrany w odpowiednim terminie ma ząbki dobrze osłonięte łuskami, co gwarantuje dobrą wartość handlową oraz dobre przechowywanie się główek. Po wykopaniu z ziemi należy go dosuszyć na polu, lub pod dachem. Kiedy łodyga wyschnie całkowicie, należy ją obciąć na długość 3-5 cm i do około 1 cm skrócić korzenie. Tak przygotowany czosnek powinno się przechowywać w pomieszczeniach suchych, chłodnych, o wilgotności względnej powietrza 60-70%. ■

Źródła:

1. Czosnek - uprawa form ozimych i jarych, dr Izabela Żuradzka, *Hasło Ogrodnicze* Nr 11/2003
2. *Produkcja roślinna, tom 3, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne W-wa 1990*

Nowe odmiany cebuli

Krystyna Wasiluk
Oddział Siedlce

Cebula cieszy się dużą popularnością, gdyż może być użytkowana przez cały rok i jest dostępna na rynku w wielu odmianach różniących się barwą i kształtem. Ponieważ jej intensywna produkcja ma na celu uzyskanie jak najlepszych efektów ekonomicznych, plantatorzy dążą do obniżenia kosztów i poprawienia jakości. Jednym z najważniejszych czynników wpływających na uzyskanie tego efektu jest dobór do uprawy odpowiednich odmian.

Odmiany mieszańcowe charakteryzują się dużą plennością oraz korzystną strukturą plonu. O wyborze konkretnej odmiany powinny decydować: rodzaj gleby, jej zasobność w składniki pokarmowe, odczyn oraz przedplon, warunki wilgotnościowe, plenność, długość okresu wegetacji, wrażliwość na choroby i przeznaczenie plonu - na bezpośrednie spożycie, przechowywanie czy dla przetwórstwa.

Nowe odmiany charakteryzują się wysoką plennością jakościowo dobrego plonu cebul oraz odpornością na choroby i niektóre szkodniki.

Oto odmiany cebuli rekomendowane do uprawy przez firmy nasienne:

Hystore F1 (Bejo) - odmiana bardzo pełna, o mocnym systemie korzeniowym. Daje okrągłe i twarde cebule, o mocnej łusce, odporne na uszkodzenia mechaniczne przy zbiorze. Długi mocny szczypior z warstwą wosku zabezpiecza przed chorobami i wciornastkami. Mieszaniec przeznaczony jest do bezpośredniego spożycia i bardzo długiego przechowywania.

Red Tide F1 (Bejo) - mieszaniec o czerwonej i mocnej łusce. Daje doskonale wyrównane cebule kształtu kulistego. Przeznaczony jest do bezpośredniej sprzedaży na rynek warzyw świeżych oraz długiego przechowywania przez całą zimę. Nadaje się do różnego rodzaju sałatek, dekoracji potraw, a w przemyśle wykorzystywany jest do mrożenia.

Hytide F1 (Bejo) - odmiana późna, bardzo pełna. Cebule są wyrównane, mają silny system korzeniowy łagodzący stresowe

warunki uprawy. Mocna łuska jest odporna na mechaniczne uszkodzenia podczas zbioru i obróbki. Nadaje się do bezpośredniego spożycia i długiego przechowywania nie powodując strat w plonie i nie tracąc jakości.

Petra F1 (Polan) - odmiana o dużych, twardych cebulach, kulistego kształtu. Pokryte są mocną, dobrze przylegającą i ładną w barwie łuską. Mają cienkie, dobrze zasychające szyjki. Miąższ jest kruchy, ostry, ale bez palącego posmaku. Odmiana daje wysoki plon o dobrej strukturze. Z tego względu oraz z racji równomiernego załamywania szczypioru polecana jest na świeży rynek i krótkie przechowywanie.

Cymes (Polan) - odmiana średnio wczesna, pełna. Cebule są duże, o mocno i dobrze przylegającej brązowo-żółtej suchej łusce oraz twardym białokremowym miąższu. Stałą cechą jest równomierne załamywanie szczypioru. Nadaje się do bezpośredniego spożycia i przechowywania do wiosny oraz do produkcji dymki. Tolerancyjna na infekcje grzybowe.

Wellina (EJA) - odmiana średnio późna. Tworzy duże, okrągłe cebule o mocnej łusce, w kolorze złocisto-żółtym, o wysokiej zawartości suchej masy. Nie pęka przy mechanicznej obróbce i zbiorze. Okres wegetacji to 130 dni od siewu. Przeznaczona jest na świeży rynek do bezpośredniego spożycia oraz długiego przechowywania.

Medusa F1 (EJA) - wczesna odmiana o wyrównanym dużym plonie dużych cebul. Ma mocny system korzeniowy, który zapewnia lepsze przystosowanie do zmiennych warunków klimatycznych i glebowych. Łuska brązowa, dobrze przylegająca, szyjka cienka. Mieszaniec przeznaczony jest na świeży rynek, do obierania i krótkiego przechowywania.

Globo (PNOS Ożarów) - odmiana późna. Tworzy bardzo duże owalne cebule pokryte słomkowo-żółtą dobrze przylegającą i twardą łuską. Odmiana bardzo pełna, sałatkowa, łagodna, bardzo smaczna. Polecana do produkcji towarowej i do bezpośredniego zaopatrzenia rynku - nie nadaje się na długie przechowywanie.

Finezja (PNOS Ożarów) - odmiana średnio wczesna, bardzo pełna, o dużym udziale plonu handlowego. Cebule są wyrównane, równomiernie dojrzewające, o kształcie

kulistym. Łuska w kolorze białym, błyszcząca. Miąższ twardy, o łagodnym smaku. Przeznaczona jest do bezpośredniego spożycia, produkcji dymki i przechowywania.

Sunnito F1 (Seminis) - odmiana o krótkim okresie wegetacji. Szczypior jest ciemnozielony, mocny, długo zachowuje zdrowotność w polu. Cebule są kuliste, w zależności od gęstości siewu średnie do dużych, dobrze pokryte mocną i zdrową łuską. Dobrze plonuje na różnych stanowiskach glebowych. Ma wysoką tolerancję na przedwczesne pobudzenie podczas przechowywania, Odmiana zalecana do siewu wczesną wiosną. Nadaje się do bezpośredniego zaopatrzenia rynku i umiarkowanie długiego przechowywania zachowując zdrowy i atrakcyjny wygląd cebul.

Orizaba F1 (Seminis) - odmiana wczesna, o średnio białej łusce. Tworzy duże, twarde i mocno pokryte łuską cebule o delikatnym smaku i białym miąższu. Plon jest wysoki, wyrównany, z przewagą cebul o średnicy 7 cm. Odmiana nie ma tendencji do wybijania w pędy nasienne, jej cechami charakterystycznymi są silny system korzeniowy i odporność na choroby grzybowe. Przeznaczona jest do bezpośredniej sprzedaży i przechowywania, zachowując piękny, biały kolor łuski.

Fireball F1 (Seminis) - bardzo pełna odmiana mieszańcowa cebul o czerwonej łusce nadających się do długiego przechowywania. Tworzy duże, kuliste i wyrównane cebule o intensywnie czerwonym zabarwieniu łuski. Smak ma podobny do cebul o żółtych łuskach. Polecana do mieszanek sałatkowych, bezpośredniego zaopatrzenia rynku i przechowywania.

Rosa F1 (Spójnia Nochowo) - odmiana wczesna. Jej cebule są średniej wielkości, kuliste do lekko wydłużonych, a łuska jasnobrązowa i dobrze przylegająca. Polecana do bezpośredniego spożycia i długiego przechowywania.

Santero F1 (Nickerson - Zwaan) - odmiana średnio wczesna. Cebule są kuliste, twarde, a łuska złotobrązowa. Silny system korzeniowy gwarantuje niezawodny, wysoki plon. Odporna na mączniaka rzekomego, nadaje się do uprawy ekologicznej.

Vento F1 (Nickerson - Zwaan) - jedna z najwcześniejszych odmian. Można ją

Luty w ogrodzie

Lidia Biernat

Oddział Ostrołęka

Zima to dobry czas na zaprojektowanie nowych części ogrodu - rabaty z bylinami, oczka wodnego, ogrodu skalnego czy ogrodu owocowego. To też czas na zastanowienie się, których planów w ubiegłym roku nie udało nam się zrealizować, a których nie wykonaliśmy najlepiej. Czy zestawienie roślin dobrze wypadło, czy też niektóre z nich należy przenieść? A może dokupić nowe?

Jeśli nie jesteśmy zadowoleni z wyglądu części ogrodu, najlepiej zaradzić temu od razu na wiosnę, zanim zdążymy się przyzwyczaić i przestaniemy zauważać niedociągnięcia. Przemyślny, więc swój projekt ogrodu, aby mieć wszystko dobrze zaplanowane jeszcze przed nadejściem wiosny. Zwykły zeszyt w kratkę wystarczy do wykonania kilku szkiców i wyboru najlepszego wariantu.

W zimowe miesiące nie należy jednak zupełnie zapominać o ogrodzie. Trzeba odgarniać mokry śnieg i podwiązywać sterczące gałęzie zimozielonych roślin. Należy sprawdzać, czy osłony przeciwko gryzoniom są właściwie przymocowane wokół drzew i krzewów. Zobaczyć, czy wiatr nie zwał plandek okrywających meble ogrodowe, doniczki lub inne ustawione w ogrodzie przedmioty. Wypada też skontrolować przechowywane owoce, warzywa, bulwy dalia oraz cebule i bulwy innych roślin. Ważne, aby uchronić je przed atakiem pleśni i szkodników. Należy pamiętać również, żeby w miejscu, w którym są przechowywane, nie było ani zbyt ciepło i jasno, ani zbyt zimno.

przechowywać do końca maja, nadaje się na świeży rynek. Już po około 110 dniach zaczyna załamywać szczyptor (jako pierwsza z odmian). Nadaje się do pakowania, z twardą łuską. Tworzy kuliste cebule, o jasnej i mocnej łusce, z silnym systemem korzeniowym i bardzo cienką szyjką.

Drzewa, krzewy, żywopłoty

- W czasie bezśnieżnej zimy, gdy grunt jest nie zamrożony i świeci słońce, powinniśmy podlewać rośliny zimozielone.

Zielne rośliny ozdobne

- Lekko wzruszyć grubą warstwę liści nad kwiatami zakwitającymi wczesną wiosną (ale nie usuwać jej), żeby mogły się przez nią przedostać młode pędy.
- Wysiać rośliny jednoroczne: lobelię, wyzlin, lwią paszczę, ostróżkę, petunię, szalwię błyszczącą, oraz żeniszek meksykański do drewnianych skrzyń lub doniczek, które należy umieścić w pomieszczeniu o temperaturze 14-18°C

Trawnik i rabaty kwiatowe

- Nie chodzić tam, gdzie są zasadzone cebule kwiatów, i nie zrzucić na nie śniegu!
- Kwiaty wypuszczające wiosną pędy z bulw i kłaczy, takie jak dalia czy begonia, ustawić w pomieszczeniu, gdzie temperatura nie spada poniżej zera.

Ogrodowe oczka wodne

- Nie rozbijać lodu - uderzenia stresują zwierzęta zimujące w oczku!
- Jeśli staw już zamrzął, zrobić przerębł dla ryb specjalną grzałką.

Warzywa i rośliny sadownicze

- Rabaty do wczesnego wysiewu przykryć czarną folią okrywową.
- W połowie lutego, w dobrze oświetlonym i ogrzewanym pomieszczeniu można rozpocząć produkcję rozsady wczesnych warzyw (cebuli, porów, selerów, sałaty i warzyw kapustnych). Nasiona wysiewamy

Kamal F1 (Nickerson - Zwaan) - średnio wczesny mieszańiec heterozyjny nadający się do długiego przechowywania, na świeży rynek oraz dla przemysłu na mrożenie. Cebule mają czerwone łuski zewnętrzne, z mocnym połyskiem wpadającym w odcień fioletu. Cechuje je słodki, łagodny

do skrzynek wysiewnych lub większych doniczek.

- Można rozpocząć produkcję rozsady pomidorów w kielkowniku. Za około 4 tygodnie będzie można przenieść je do doniczek, a po ostatnich przymrozkach do gruntu.
- Na początku lutego pobielić pnie i nasady konarów drzew owocowych (jeśli wapno zostało zmyte, albo zabieg nie był jeszcze wykonany).
- W łagodne zimy ściąć pędy przeznaczone na zrazy do szczepienia drzew owocowych.
- Rozpoczynamy cięcie drzew i krzewów owocowych. Konieczne jest przycięcie agrestu, maliny i porzeczeki.
- Pod koniec lutego powinniśmy przygotować sadzeniaki.
- Pędzić cykorię sałatową, pietruszkę, seler, cebulę i szczyptorek.

Rośliny doniczkowe

- Kupić donice i pojemniki na nowy sezon, zaplanować zakup roślin na wiosnę.
- Pędzić rośliny cebulowe.

Infrastruktura i narzędzia

- W słoneczne dni wietrzyć szklarnie oraz rośliny uprawiane pod szkłem.
- Przejrzeć narzędzia ogrodowe. Być może niektóre z nich wymagają naprawy lub należy coś dokupić, zanim wiosenne prace w ogrodzie się rozpoczną.
- Oczyszczyć ścieżki i tarasy z glonów oraz mchów, naprawić ogrodzenie.
- Zgromadzić obornik i liście drzew do ogrzewania inspektów. ■

Źródła:

1. ABC ogrodnictwa - praca zbiorowa, Reader's Digest
2. www.poradnikogrodniczy.pl

Śladami polskich tradycji kulinarnych, cz. 2

Piotr Michalik
Oddział Płock

Najsławniejszym polskim bankietem dyplomatycznym wczesnego średniowiecza, który odbił się echem po całej Europie, była uczta w roku 1000 wydana przez Bolesława Chrobrego na cześć cesarza Ottona III. Gall Anonim informuje w swej kronice, iż polski książę urządzając podczas trzech dni prawdziwe królewskie i cesarskie biesiady, podarował Ottonowi stołowe złote i srebrne naczynia, dorzucając wiele innych, równie drogocennych darów.

„Stoły były zastawione w czterech izbach i jak zawsze uginają się pod ciężarem mnóstwa mis srebrnych, złotych i kryształowych kubków, pucharów, rogów i dzbanów. Ściany i podłogi pokryte były kobiercami wschodnimi lub skórami niedźwiedzimi. Służba królewska kręciła się licznie wnosząc co chwila nowe potrawy, przeważnie mięsne - całe łapy niedźwiedzie, combry sarnie, barany pieczone, kury, kaczkę, ptactwo dzięki wszelakiego rodzaju. Na środku stołu, przy którym siedział cesarz, starym rycerskim obyczajem stało jakby żywe źrebię upieczone i ubrane dokola w zieloną choinę. W dzbanach, kryształowych butlach, pienilo się piwo polskie, miód stary, wiśniaki i wina. Cesarzowi podczasy królewski nalewał w złoty kubek wysadzany rubinami wino cypryjskie sławne po wszem świecie, wino które Bolesław nabywał w Krakowie od kupców greckich i ruskich”.

Thietmar, biskup Merseburga, niechętnie patrząc na kwitnącą w czasach Chrobrego Polskę, tak opisał tę ucztę: „Trudno uwierzyć i opowiedzieć, z jaką wspaniałością przyjmował wówczas Bolesław cesarza i jak go poprowadził przez swój kraj do Gniezna.”

A jak było na co dzień?

Również na co dzień kuchnia na gościnnym dworze księcia i późniejszego króla Bolesława Chrobrego była bogata, obfita i jak ze słów Galla Anonima wynika - swojska: „...Dwór zaś swój tak porządnie i tak okazale utrzymywał, że każdego dnia powszedniego kazał zastawiać 40 stołów głównych, nie licząc pomniejszych; nigdy jednak nie wydawał na to nic z cudzego, lecz wszystko z własnych zasobów. Miał też ptaszników i łowców ze wszystkich niemal ludów, którzy, każdy na swój sposób, chwyтали wszelkie rodzaje ptactwa i zwierzyny; z tych zaś czworonogów, jak i z ptactwa, codziennie przynoszono do jego stołów potrawy każdego gatunku...”.

Ale może porzucimy wysokie królewskie progi i zajrzyjmy do spiżarni bogatego kmiecia. Zaskoczy nas różnorodność zapasów: kilka gatunków kasz, mąka pszenna, żytnia, groch, bób, olej konopny, grzyby suszone i kiszone, mięso wołowe, wieprzowe solone i wędzone, dziczyzna, słonina, sery, masło, jaja, miód - zarówno do słodzenia, jak i pitny, drewniane beczułki pełne piwa, jarzyny: ogórki świeże i kiszone, marchew, kapusta, świeża i kiszona, rzepa, czosnek, cebula, pietruszka, no i owoce - jabłka, wiśnie śliwki, czereśnie, gruszki...

Zasobność spiżarni, zależała w równej mierze od zamożności i pracowitości gospodarza, jak i od zapobiegliwości gospodyni, ponieważ zarówno dworek szlachecki, jak i gospodarstwo chłopa były przez długie wieki gospodarczo samowystarczalne.

Poeci poświęcają

Na temat sielskiego i samowystarczalnego życia na wsi pisali wiersze poeci. Przykładem może być wiersz Stanisława Słupskiego z Rogowa „Zabawy orackie” z roku 1618, ewentualnie - jak inni podają - Władysława Jeżowskiego z roku 1638 „Zabawy ziemiańskie”:

„... Tak mówi oracz i w to upatruje żywość,
I tak rozumie, iż możem się obyć
Bez cudzych krain, gdybyśmy chcieli iść
Torem przodków swych.
Mamy wszystko w domu, Nie naplatając rąk chciwych nikomu.
Jest chleb, miód, piwo, wełna, len i konie;
Możem do Turek nie posyłać po nie.
Nic po węgierskim, gdy wystale piwo;
Wina snać drugi nie pija jak żywo, (...)
Dobrá bywa pieczenia górna w tłustym wole,
Także gaska pieczona, a kapłon w rosole,
I świeża sztuka mięsa albo cielecina,
Głowizna z chrzanem smaczna, z koprem jagnięcina,
Prosię tłuste pieczone, słonina w jarzynie, w grochu; nie myśli drugi o zwierzynie
O rybę zawsze lacno, gdy sadzawki w domu,
Ma dla swej potrzeby i może dać komu,
Bez wielkich ceremonii żyje w swej swobodzie,
Je, pije, nie uśnie o głodzie.
Pomiernie żyjąc prowadzi swe lata,
Nie dba o pompę marną tego świata.
Na cudze nie chciw, na swoim przestawa,
Przeto mu pan Bóg wszystkiego dodawa,
Ucieszne tedy są wiejskie zabawy,
Oracki żywot pobożny i sprawy.”

Nasze specjały

Mawiano „**Polak nie da sobie w kaszę dmuchać**”, co oznaczało, że lepiej go nie zaczepiać. A przy okazji wiadomo było, że Polacy byli wielkimi amatorami i znawcami kasz. Gospodynie polskie już przed wiekami znały wiele sposobów ich podawania. Gotowano z nich zawiesiste, pożywne zupy, jadano z kwaśnym i słodkim mlekiem, wypiekano i prażono w piecu, kraszono słoniną, masłem, olejem i serem, przyprawiano grzybami i śliwkami, podawano - jako, że na ziemniaki trzeba było jeszcze poczekać parę wieków - do różnych mięs i obficie polewano sosami. W wersji „na bogato” kaszę gotowano na mleku i dodawano do niej miód i wymieszane jaja i przyprawy.

Przez całą epokę za rodzimy przysmak uchodziły kiszki - zwierzęce jelita wypełnione kaszą, krwią z uboju i innymi dodatkami - czyżbyśmy wymyślili salceson?.. W naszej części Europy popularne też było prażmo, czyli prażone niedojrzałe ziarna żyta lub pszenicy. ■

Źródła:

1. Kuchnia staropolska, www.jar91.republika.pl/kuchnia%20staropolska
2. Wybór tekstów literackich do dziejów Polski, Henryk Kwiatkowski
3. Kronika polska, Gall Anonim, www.lektury.one.pl

Jak wpisać produkt na Listę Produktów Tradycyjnych?

Henryka Borkowska
Oddział Siedlce

Wostatnich latach wzrosło zainteresowanie konsumentów produktami regionalnymi i tradycyjnymi. Wyroby wytwarzane w oparciu o tradycyjne receptury, charakteryzujące się wyjątkowością i oryginalnością, stały się modne i poszukiwane na rynku. Coraz większa świadomość, a jednocześnie troska o własne zdrowie, rodzi chęć zaopatrywania się w żywność wysokiej jakości, wytwarzaną z naturalnych surowców, tradycyjnymi metodami.

Producenci tradycyjnych wyrobów, za które uważa się produkty wytwarzane od co najmniej 25 lat, mogą starać się o umieszczenie ich na Liście Produktów Tradycyjnych. Podstawą rejestracji jest tradycja wytwarzania i szczególna niepowtarzalna jakość, związana z historycznie ugruntowanymi przepisami oraz metodami produkcji oraz sposobami przetwarzania, gwarantującymi wysoką jakość otrzymanego produktu.

Zadaniem Listy Produktów Tradycyjnych nie jest ochrona nazw produktów, lecz zbieranie i rozpowszechnianie informacji związanych z metodą ich wytwarzania. Wpis produktów na Listę Produktów Tradycyjnych reguluje *ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 10, poz. 68 ze zmianami). Rozdział, 8 art. 47 - 56.*

Kto może wystąpić o wpis produktu rolnego, środka spożywczego lub napoju spirytusowego na Listę Produktów Tradycyjnych?

Z wnioskiem o wpis produktu rolnego, środka spożywczego lub napoju spirytusowego na Listę Produktów Tradycyjnych mogą wystąpić:

- osoby fizyczne,
- osoby prawne,
- jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, wytwarzające dany produkt rolny, środek spożywczy lub napój spirytusowy.

Jakie kategorie produktów mogą być wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych?

Są to następujące kategorie produktów tradycyjnych:

- sery i inne produkty mleczne,

- mięso świeże oraz produkty mięsne,
- przetwory rybołówstwa, w tym ryby,
- orzechy, nasiona, zboża, warzywa i owoce (przetworzone i nie),
- wyroby piekarnicze i cukiernicze,
- oleje i tłuszcze (masło, margaryna, olej, itp.),
- miody,
- gotowe dania i potrawy,
- napoje (alkoholowe i bezalkoholowe),
- inne produkty.

Kto jest odpowiedzialny za weryfikację wniosku o wpis produktu na Listę Produktów Tradycyjnych?

Odpowiedzialny za to jest marszałek województwa, który przed dokonaniem oceny zwraca się do izby gospodarczej zrzeszającej producentów produktów regionalnych i tradycyjnych, z prośbą o wyrażenie opinii (najczęściej tą izbą jest Polska Izba Produktu Regionalnego i Lokalnego). Następnie wniosek przesyłany jest do ministra rolnictwa i rozwoju wsi. Minister jest odpowiedzialny za prowadzenie i uaktualnianie Listy Produktów Tradycyjnych. Lista jest publikowana w Dzienniku Urzędowym Ministra (raz w roku) oraz na stronach internetowych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (na bieżąco).

Jakie dane powinien zawierać wniosek na LPT?

- 1) Nazwę oraz siedzibę i adres, albo imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania i adres wnioskodawcy.
- 2) Wskazanie adresu do korespondencji.
- 3) Opis produktu rolnego, środka spożywczego lub napoju spirytusowego zawierający:
 - a) nazwę produktu,
 - b) rodzaj produktu,
 - c) charakterystykę produktu,
 - d) surowce wykorzystywane do produkcji,
 - e) informacje dotyczące tradycji, pochodzenia oraz historii produktu,
 - f) metodę produkcji,
 - g) streszczenie informacji, o których mowa w punktach a-c i e, zawierające nie więcej niż 3000 znaków drukarskich łącznie ze spacjami.

Jak potwierdzić 25. letnią tradycję wytwarzania produktu?

Istotną rolę przy składaniu wniosków spełniają dołączone do wniosku kserokopie dokumentów potwierdzających tradycję wytwarzania danego produktu, w tym np.:

- dokumenty z Muzeum Etnograficznego,
- wywiady przeprowadzone z osobami, które mogą potwierdzić co najmniej 25-letnią

tradycję wytwarzania produktu,

- zapisy z ksiąg parafialnych,
- fragmenty utworów literackich, w których zawarte są opisy wytwarzania i spożywania danego produktu,
- wycinki z prasy,
- biografie,
- zapisy w historycznych książkach kucharskich,
- zapis przekazu ustnego,
- fotografie lub obrazy, na których uwidocznione są sceny obrazujące wygląd wyrobów, sposób ich przyrządzania, podawania oraz przechowywania.

Gdzie składamy wniosek o wpis na LPT?

Wniosek w formie papierowej i na informatycznym nośniku danych składa się do właściwego miejscowo marszałka województwa. W naszym przypadku jest to: Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, ul. Skoczylasa 4, 03-469 Warszawa, Departament Rolnictwa i Modernizacji Terenów Wiejskich.

Jakie korzyści wynikają z wpisu produktu na LPT?

- Lista Produktów Tradycyjnych służy promocji wyrobów posiadających wyjątkowe cechy i właściwości wynikające ze stosowania tradycyjnych metod produkcji,
- wpisane produkty mają pierwszeństwo w działaniach promocyjnych poświęconych żywności regionalnej (festyny, targi, kiermasze, dożynki), które organizowane są przez samorządy województw, Ośrodki Doradztwa Rolniczego, Gminne Ośrodki Kultury, Urzędy Gmin, itp.
- producenci produktów wpisanych na Listę mogą ubiegać się o uzyskanie odstępstw od wymagań przepisów sanitarnych i weterynaryjnych, jeżeli konieczność taka wynika z tradycyjnej receptury,
- wpis na listę nobilituje produkt, wyróżnia go spośród innych wyrobów.

Zachęcamy Państwa do składania wniosków o wpis na Listę Produktów Tradycyjnych pokazującą bogactwo tradycji kulinarnych regionu, a tym samym przyczyniając się do promocji regionu poprzez produkt. Służymy pomocą przy wypełnianiu wniosków na LPT.

Wzór wniosku o wpis na Listę Produktów Tradycyjnych znajduje się na stronie: www.mazovia.pl ■

Źródło: www.mazovia.pl

Zapraszamy do udziału w konkursie: Smaczne i zdrowe potrawy

Prosimy o przesyłanie na adres Redakcji wypróbowanych przepisów na różne potrawy. Oceny najciekawszego przepisu kulinarnego dokonają pod koniec 2015 r. specjalistki gospodarstwa wiejskiego i agroturystyki.

Pączki i faworki na Ostatki

Ewa Dobczyńska

Krocze, gm. Załuski

Zdjęcia: Marianna Karanik

Oddział Poświętne

Ostatki, to ostatni dzień karnawału, poprzedzający Środę Popielcową. W Tłusty Czwartek pieczemy i zjadamy dużą ilość pączków i faworków.

PĄCZKI z RÓŻĄ

Składniki na ok. 40 szt.:

1 kg mąki, 10 dkg. świeżych drożdży, 8-10 żółtek, 2 szklanki mleka, 15 dkg cukru, ½ kostki masła, 2-3 łyżki spirytusu lub octu, 1½ kg smalcu do smażenia (może być olej), szczypta soli, aromat waniliowy, cukier puder do posypania, marmolada do nadziania.

Wykonanie: Drożdże rozcieramy w letnim mleku z 2 łyżkami cukru i 3 łyżkami mąki. Rozczyn przykryć i odstawić na 10-15 min. do wyrośnięcia. Do oddzielonych żółtek wysypujemy cukier, szczyptę soli i ucieramy najlepiej na parze do białości. Następnie wysypujemy przesianą mąkę, dodajemy podrośnięty rozczyn z drożdży, resztę mleka, aromat waniliowy i wyrabiamy ciasto, aż będzie odchodzić od ręki. Dodajemy rozpuszczone masło, spirytus i ponownie wyrabiamy. Przykrywamy ściereczką i odstawiamy w ciepłe miejsce do wyrośnięcia (ciasto powinno podwoić swoją objętość). Odrywamy po kawałku ciasta, spłaszczamy, nakładamy marmoladę z dzikiej róży, bądź inną i zlepimy. Uformowane, okrągłe pącz-

ki układamy na ściereczce bądź stolnicy wysypanej mąką (zlepioną częścią do dołu) i odstawiamy do wyrośnięcia. Smażymy na rozgrzanym tłuszczu (w szerokim naczyniu) z obu stron na złoty kolor ok. 5 min. Wyjmujemy, osączamy na papierowym ręczniku. Lukrujemy, posypujemy kandyzowaną skórką z pomarańczy, bądź po prostu posypujemy tylko cukrem pudrem.

FAWORKI

Składniki: 30 dkg mąki, 4 żółtka, 1 jajko, 5 łyżek gęstej śmietany, 1 łyżka spirytusu, bądź octu, szczypta soli, ¾ kg smalcu do smażenia (może być olej), cukier puder do posypania.

Wykonanie: Ze wszystkich składników zagatujemy ciasto. Kilka razy składamy w kopertę i wałkujemy (zbijamy wałkiem ciasto). Kiedy pokażą nam się pęcherzyki, można je już cieniutko wałkować, wycinać radelkiem paski o szer. ok. 3 cm. Każdy z nich nacinaemy na środku i przekładamy jeden koniec paska przez nacięcie. Smażymy na rozgrzanym

tłuszczu z obu stron na złoty kolor. Jeszcze gorące posypujemy cukrem pudrem.

RÓŻE KARNAWALOWE

Składniki: 30 dkg mąki, 4 żółtka, 1 jajko, 5 łyżek gęstej śmietany, 1 łyżka spirytusu, bądź octu, szczypta soli, ¾ kg smalcu do smażenia (może być olej), cukier puder do posypania.

Wykonanie: Ze wszystkich składników za-

gniatamy ciasto. Kilka razy składamy w kopertę i wałkujemy (zbijamy wałkiem). Kiedy pokażą nam się pęcherzyki, można je już cieniutko wałkować, wykrawać kółka o trzech różnych średnicach: szklanką, literatką i kieliszkiem. Każdy krążek nacinaemy 5 razy na obwodzie. Na duże krążki nakładamy kolejno mniejsze, smarując pośrodku białkiem, po czym mocno palcem przyciskamy w środku, żeby się zlepiły. Wrzucamy na rozgrzany tłuszcz płatkami do dołu. Smażymy z obu stron na złoty kolor. Posypujemy cukrem pudrem. Na środku każdej róży, układamy drylowaną wisienkę z syropu lub marmoladę, bądź dżem. ■

Konkurs „Przepisy naszych Czytelników 2014” rozstrzygnięty!

Konkurs kulinarny ogłoszony na łamach „Wiś Mazowieckiej” na początku 2014 r. cieszył się dużą popularnością.

W konkursie mogli wziąć udział wszyscy Czytelnicy, którzy przysłali do nas przepisy na sprawdzone potrawy. Do Redakcji nadesłano 25 zestawów z różnymi przepisami kulinarnymi. Oceny poszczególnych zestawów dokonały specjalistki gospodarstwa wiejskiego i agroturystyki pracujące w MODR.

Dziękuję autorom wszystkich przepisów za aktywny udział w konkursie, jak również wszystkim oceniającym.

Po podliczeniu punktów postanowiono przyznać następujące miejsca:

I miejsce - Grażyna Szymańska z gminy Jedlińsk (Gofry, Biskopki przekładane bitą śmietaną z anansem, Sałatka ze szpinakiem, mozzarellą i świeżymi pomidorami, Sałatka z brokułami i pomidorkami koktajlowymi),

II miejsce - Ewa Wołosewicz z gminy Paprotnia (Wafelki oszczędne, Sałatka z fasolą szparagową, Przepis na ciasteczka z kaszki ryżowej, Kurczak w cieście, Faszerowane filety drobiowe),

III miejsce - Beata Włodarczyk z gminy Sanniki (Barszcz

czerwony z bocznikami, Sałatka warstwowa gyros, Ciasto z delikcjami).

Zwycięzcy serdecznie gratulujemy!

Jednocześnie zachęcam Wszystkich Czytelników do wzięcia udziału w Konkursie Kulinarnym, również w roku 2015.

Ewa Gregorczyk - Redaktor Naczelna

Polickie nawozy
z pełnym składem

POLIFOSKA®

nawozy.eu

Grupa Azoty Zakłady Chemiczne „POLICE” S.A.

polifoska.pl

Sukces tkwi
w IDEALNIE
DOPASOWANYCH
SKŁADNIKACH

Saletrosan[®]26

N(S) 26(13)

2:1 to najefektywniejszy stosunek azotu do siarki.

Tak idealnie dopasowane składniki to podstawa wzrostu plonów, którą zapewnia **Saletrosan[®]**:

- zawartość azotu całkowitego 26% (19% w formie amonowej, 7% w formie azotanowej) oraz 13% siarki w formie siarczanowej (SO₃ – 32,5%),
- granulacja między 2-6 mm pozwala na równomierny i daleki wysiew nawozu,
- siarka zawarta w nawozie **Saletrosan[®]** zapewnia wysoką efektywność azotu oraz uodparnia uprawy od początku wiosennej wegetacji.

To wiosną decydujesz o sukcesie swoich plonów.

urodzajnych lat

ul. Kwiatkowskiego 8
33-101 Tarnów

e-mail: nawozy@grupaazoty.com

Bohater z Kędzierzyna na Twoim polu

Teraz w nowej szacie!

zwiększona trwałość i wydłużony zasięg równomiernego rozsiewu

← 42 m →

ZAKsan™

Kędzierzyńska
Saletra Amonowa

32% N (zawiera magnez i wapń)

urodzajnych lat

Grupa Azoty Zakłady Azotowe Kędzierzyn S. A.

PL 47-220 Kędzierzyn-Koźle, ul. Mostowa 30A
tel. 77 481 27 10, fax 77 481 26 27

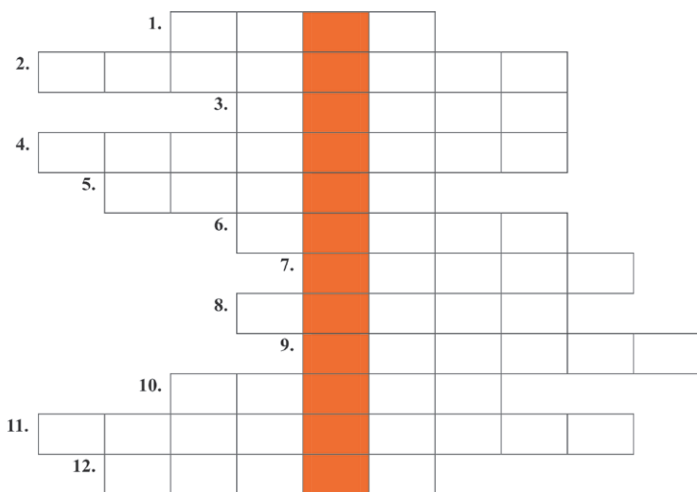
GRUPA
AZOTY

www.grupaazoty.com

www.nawozy.eu

Krzyżówka Nr 2

Krzyżówkę uzupełnij odgadniętymi hasłami, a litery z zaznaczonych pól utworzą rozwiązanie.

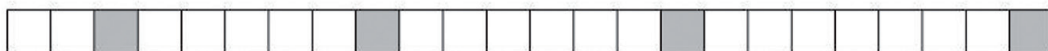
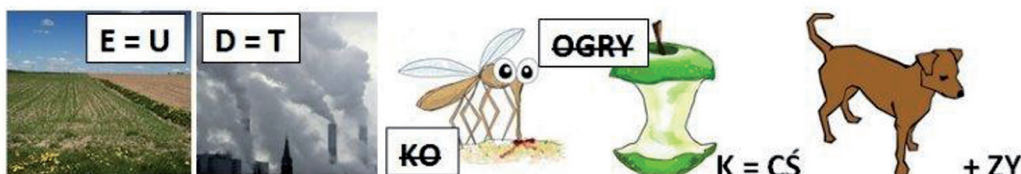
3. Gra na lodzie z czarnym krążkiem.
4. Taniec na lodzie to łyżwiarstwo...
5. Atrybut narciarza.
6. Na nogach panczenisty.
7. Na sankach lub nartach z góry.
8. W rękach narciarza.
9. Adam skoczek z Wisły
10. Narciarskie ... w wykonaniu Kamila Stocha.
11. Na nim tańczą łyżwiarze.
12. Latem pada deszcz, zimą pada ...

Książki dla dzieci funduje Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego - wydawca miesięcznika.

Rozwiązanie prosimy nadsyłać na kartkach pocztowych do **27 lutego 2015 r.** na adres: MODR Oddział Siedlce, 08-110 Siedlce, ul. Kazimierzowska 21, z dopiskiem "Krzyżówka Nr 2".

1. Obowiązkowe nakrycie głowy małych narciarzy.
2. Zimowa stolica Polski.

Rozwiązanie Krzyżówki Nr 9 - **ŚWIĘTY MIKOŁAJ**.
Nagrody książkowe wylosował: **Mateusz Osoliński, Różan**.
Gratulujemy ! Nagrody wyślemy pocztą.

Rebus 2

Nagrody książkowe dla dzieci funduje Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego - wydawca miesięcznika.

Odgadnięte hasło prosimy nadsyłać na kartkach pocztowych do **27 lutego 2015 r.** na adres: MODR Oddział Siedlce, 08-110 Siedlce, ul. Kazimierzowska 21, z dopiskiem "Rebus 2".

Rozwiązanie Rebusu 9 - **GDY CHOINKA TONIE W WODZIE, JAKO TOCZY SIĘ PO LODZIE.**

Nagrody książkowe wylosowała: **Bogusia Ryszewska, Szulborze Wielkie.**

Gratulujemy ! Nagrody wyślemy pocztą.

Wydawca: Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego, ul. Czeresiñowa 98, 02 - 456 Warszawa - **Dyrektor:** Andrzej Kamasa
tel. 22 571 61 00; fax 22 571 61 01, <http://www.modr.mazowsze.pl>,
Przewodniczący Rady Wydawnictw: Wojciech Rzewuski - z-ca Dyrektora MODR, **Sekretarz Rady Wydawnictw:** Agnieszka Kowaluk
Członkowie Rady Wydawnictw: Bożena Kalkowska, Stanisław Orłowski, Lucyna Kornas - Frankie, Małgorzata Najechalska, Agnieszka Maciejczak, Ewa Gregorczyk

Redaktor naczelna: Ewa Gregorczyk, tel. 25 640 09 24; e-mail: ewa.gregorczyk@modr.mazowsze.pl

Adres redakcji: MODR Oddział Siedlce, 08-110 Siedlce, ul. Kazimierzowska 21; tel. 25 640 09 24

Skład komputerowy: Rafał Serementa; tel. 25 640 09 45

Korekta i redakcja: Andrzej Dmowski, Ewa Gregorczyk

Zdjęcie na okładce: Andrzej Dmowski - Oddział Siedlce

Zlecenie druku: MODR-DS-06101-2/2015; **Nakład:** 4800 egz.

Druk: Zenon Gochnio, Stanisław Brodowski - MODR Oddział Siedlce

Numer zamknięto: 20 stycznia 2015 r.

Ogłoszenia i reklama: Redakcja - tel. 25 640 09 24; e-mail: ewa.gregorczyk@modr.mazowsze.pl

Ogłoszenia drobne od rolników zamieszczamy bezpłatnie

Redakcja zastrzega sobie prawo do skracania i adyustacji tekstów, zmiany tytułów i śródtytułów oraz innych poprawek w nadesłanych materiałach.

Atrakcje turystyczne Alzacji

tekst i zdjęcia: Małgorzata Najehalska
Oddział Poświętne

Alzacja to kraina historyczna i region administracyjny we Francji, leżący w jej północno-wschodniej części, nad Renem. Liczy 1 857 tys. mieszkańców i należy do najgęściej zaludnionych - na 1 km² przypada średnio 217 osób. Doskonale jest tu rozwinięta uprawa winorośli i produkcja win, przemysł drzewny oraz turystyka.

Na przestrzeni wieków Alzacja podlegała wpływom francuskim i niemieckim, co znajduje odbicie w jej kulturze. Jest pięknym regionem i stara się przyciągnąć uwagę turystów swoimi atutami oraz kolejno powstającymi atrakcjami. Jej symbolem jest **bocian** - maskotka, sprzedawana o każdej porze roku wszędzie tam, gdzie mogą pojawić się turyści.

W Alzacji dominują stare domy z murem pruskim

Wina, sery i pierniki

Szlak win liczący około 170 km, to trasy rowerowe, małe sympatyczne miasteczka ze starymi domkami budowanymi techniką muru pruskiego (szkielet ściany wykonany jest z drewna, pozostałe pola wypełnione są cegłą lub innym materiałem otynkowanym). Prowincjonalne domki często mają na szczycie dachu charakterystyczne serduszka, co miało kiedyś wskazywać, że są zamieszkiwane przez panny na wydaniu. Alzacja obfituje w winnice i winiarskie piwnice, gdzie leżakują ogromne beczki z białym winem. Najważniejsze gatunki win to doskonały Riesling i Gewurtztrailer. **Doskonała kuchnia i bogactwo serów**, bardzo często o intensywnym, nie zawsze miłym zapachu, ale za to smakowitych, czynią Alzację sławną. Co ciekawe, Polaków i Alzaczyków łączy wyjątkowa potrawa w kuchni europejskiej - kapusta kiszona, ugotowana w sposób tradycyjny. Obie nacje gustują w takiej kapuście podawanej z ziemniakami i kilkoma rodzajami mięs.

W takich beczkach w piwnicach winiarskich dojrzewa wino

Alzacycy z dumą reklamują też swoje pierniczki - najczęściej w kształcie ludzika - pieczone w oparciu o recepturę stosowaną od dwóch wieków, wywodzącą się z warsztatu Karola Fortwengera. Obecnie ta rodzinna firma wytwarza piernikowe specjały na oczach zwiedzających, sprzedaje je w firmowym sklepie i przez Internet, a ponadto zaprasza dzieci i dorosłych do zwiedzania piernikowego muzeum i udziału w warsztatach zdobienia **pierniczek Gertwiller**. Przekonuje, że ciasteczka nadal pieczone są „z poszanowaniem tradycji jej założyciela, doboru jakości składników, małą odrobiną chciwości... i dużą miarą wiedzy!”. Z miłości do tego rzemiosła uczynili z piernika wyjątkową atrakcję turystyczną.

W Alzacji zwraca uwagę porządek obejść oraz **duma mieszkańców z rodzimej kultury i lokalnych produktów**. To poczucie własnej godności i wartości wynika z głębokiego przekonania, że to co tutaj jest wytworzone jest najlepsze na świecie.

Piernikowe torty

Otwarcie na innych

Chlubą Alzaczyków jest **Strasburg** ze wspaniałą, monumentalną, gotycką katedrą Notre-Dame, która w tym roku świętuje 1000 lat swego istnienia. Zwracają w niej uwagę bogato zdobione mury z czerwonego piaskowca wydobywanego z gór Wogezy. Przepiękne są witraże, zegar astronomiczny i tzw. filar anielski, a także

dokończenie na str. 40

dokończenie ze str. 39

wiekowy wehikuł z drabiną służący do czyszczenia ścian. Obok katedry odbywają się co roku świąteczne jarmarki bożonarodzeniowe. Średniowieczne uliczki pyszną się wtedy przepięknymi dekoracjami świątecznymi i niesamowitym, pięknym oświetleniem. Rangę Strasburga podkreśla fakt, że znajduje się tu siedziba Parlamentu Europejskiego, Rady Europy i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

W krajobrazie Alzacji przyciągają uwagę **zamki** usytuowane w szczytowych partiach gór Wogezy. Kiedyś było ich około 450, do dziś zachowało się 150. W jednym z nich, w miejscowości Andlu, utworzono **Centrum Dziedzictwa Regionalnego**. Zamek odrestaurowano dzięki dużym środkom z wielu źródeł (przede wszystkim unijnych) pozyskanym przez Związek Gmin Barr-Bernstein (obejmuje on 20 gmin). Te jednostki administracyjne postawiły sobie za cel stworzenie miejsca, w którym można poznać dziedzictwo terytorialne: architekturę świecką, obronną, religijną, dzieje winiarstwa, lokalne postaci historyczne i miejscowe rzemiosło. Tutaj można nauczyć się podstaw konstruowania muru pruskiego, rozpoznawać występujące na tym obszarze minerały, poznać zamieniające się na przestrzeni wieków zasady budowy

Centrum Dziedzictwa Regionalnego w Andlu

zamek alzackich, a także lokalnych bohaterów, ludzi zasłużonych, itp. Jest to Centrum, gdzie nie tylko turyści, ale i alzackie rodziny z dziećmi aktywnie, w nowatorski sposób, poznają swoją ojczyznę, uczą się historii bawiąc się, słuchając baśni i legend. Z eksponatów korzystają także osoby niewidome, bowiem tutaj

*Zwiedzając Centrum Dziedzictwa Regionalnego w Andlu
uczymy się budowy średniowiecznych zamków*

można nie tylko patrzeć, podziwiać i słuchać, ale też dotykać, budować obiekty, eksperymentować.

Dom Natury w Środkowej Alzacji...

... to obiekt zbudowany przez stowarzyszenie stworzone przez związek gmin. Ta organizacja non profit realizuje strategię zrównoważonego rozwoju, korzystając ze środków pozyskiwanych z wielu źródeł, a interesującą ją tematy to ekoturystyka, eko-przedsiębiorczość, eko-solidarność i eko-obywatelstwo. Realizując te zagadnienia edukuje dzieci i dorosłych, szkoli z wykorzystaniem innowacyjnych metod, uczy szacunku do środowiska i dziedzictwa lokalnego. Propaguje też różne formy rekreacji opierające się na poznawaniu przyrody, historii oraz działań proekologicznych. Urządzane są tu dla dzieci zjazdy przypominające nasze zielone

Dom Natury w środkowej Alzacji

szkoły. Podczas zajęć poznają one m.in. dawną kuchnię, zasady budownictwa ekologicznego i środowisko przyrodnicze, w którym się znalazły, wykorzystując przy tym wszystkie zmysły i mikroskopy. Dom Natury dysponuje pracowniami, hotelem, stołówką i naturalnym ekosystemem, jakim jest łąka i rzeka przylegające do obiektu. Interesujący architektonicznie drewniany obiekt oferuje atrakcje rozwijające zmysły i wyobraźnię, edukuje, kształtuje poszanowanie ekosystemów oraz tradycji charakterystycznych dla tego obszaru. Tutaj rodzice z dziećmi spędzają ciekawie, czas bawiąc się i ucząc.

Nauka dla nas

Przedstawione przykłady wskazują w jaki sposób można rozwijać region i jakie wspólne działania samorządów przyczyniają się do wzrostu jego atrakcyjności. Obecnie nie wystarczy turystom zapewnienie noclegów, środków lokomocji, żywienia i przewodników. Trzeba też zadbać o pamiątki z wycieczek, przygotować szlaki turystyczne z atrakcjami, program kulturalny, udostępniać w nowatorski sposób obiekty do zwiedzania, aby były atrakcyjne dla całych rodzin. Turystyka podlega ciągłej ewolucji, a głównym motorem tych zmian są wymagania turystów, w tym chęć poznawania kultury regionu w wielu jej aspektach. Ci, którzy to dostrzegają, dbają o rozwój swojego obszaru i prężnie rozwijają działalność turystyczno-rekreacyjną. Wiedzą, że turystyka jest niezbędną częścią składową rynku krajowego i światowego. Mają świadomość, że zajmuje ona drugie miejsce w ekonomice światowej po przemyśle elektronicznym i komputerowym, wyprzedzając takie dziedziny jak przemysł petrochemiczny i przemysł samochodowy.

Źródło: Materiały szkoleniowe Sekretariatu Regionalnego KSOW w Województwie Mazowieckim